

tel. 52 567 07 07 : e-mail: pp@byd.pl : www.pp.wsg.byd.pl

Wyzsza Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
85-229 Bydgoszcz, ul. Naruszewicza 11

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

studia podyplomowe: Przygotowanie Pedagogiczne
opracowała: dr Alicja Kozubska

realizowanego w ramach projektu 3.3.2.
„Nowe kompetencje - nowe możliwości”
nauczycieli przedmiotów zawodowych”

PEDAGOGIKA Z ANDRAGOGIKĄ

materiały do zajęć z przedmiotu:

Człowiek - najlepsza inwestycja!

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Wprowadzenie
-wykład 1-

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI

www.wsg.byd.pl

Każdy człowiek odgrywający pewną rolę w życiu dziecka, staje się odpowiedzialny za jego funkcjonowanie. Edukacja dziecka zależy więc także od Twojej hojności. Pomyśl o tym!

(M. Taraszkiewicz)¹

Proces wychowania jest trudny, być może we współczesnym świecie trudniejszy niż dotychczas. Część nauczycieli przejawia skłonność do „uciekania w dydaktykę”. To jest łatwiejsze, przynosi szybkie rezultaty, a efekty oddziaływań wychowawczych często są odroczone w czasie i mniej widoczne. Poza tym łatwiej zachęcić ucznia, bądź wywrzeć na nim presję, żeby opanował pewne wiadomości i umiejętności, a znacznie trudniej doprowadzić u niego do internalizacji pewnych wartości. Trudność ta wiąże się również z koniecznością bycia „nośnikiem” owych wartości. Pewną reakcją na ten współczesny model „nauczyciela-technologa procesów nauczania i wychowania” jest orientacja humanistyczna w kształceniu nauczycieli stanowiąca obronę personalnego wymiaru tego zawodu, jak i wyraz sprzeciwu rodziców i uczniów przeciw szkole, która jest źródłem stresów, lęków i nerwic, w której nauczyciel jest postrzegany jako urzędnik przekazujący wiedzę, nadzorujący jej przyswajanie i oceniający ucznia, a nie jako przewodnik i zyczeniwa uczniowi osoba.²

Dalsza część tych rozważań dotyczy wybranych zagadnień, istotnych moim zdaniem dla osób przygotowujących się do wykonywania zawodu nauczyciela, bądź już w nim funkcjonujących i dążących do doskonalenia własnej pracy. Konstrukcja rozdziału i wybór poszczególnych zagadnień jest efektem mojej wieloletniej pracy z nauczycielami oraz ze studentami przygotowującymi się do wykonywania tego pięknego i trudnego, ale i także ważnego zawodu, zgłaszanych przez nich potrzeb edukacyjnych, niepokojów i trudności, a także mojego wewnętrznego przekonania, że niektóre obszary w edukacji nauczycieli są zaniebane. Nie wyczerpując ich zakresu mam nadzieję na wspólną z Czytelnikiem refleksję. Bliżki jest mi pogląd twórcy humanistycznego modelu kształcenia nauczycieli E. W. Combsa, który twierdził, że dobre nauczanie jest osobistą i żywą relacją. W miejsce

¹ M. Taraszkiewicz, *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa 1996, s. 8
² J. Janowska, *Samoaaktualizacja w teorii i praktyce kształcenia nauczycieli*, Lublin 1998, s. 33

nauczyciela „fachowca” proponuje nauczyciela „uzywającego” swej osobowości jako podstawy niepowtarzalnych stylów działania pedagogicznego. Konsekwencją tego twierdzenia jest przyjęcie za punkt wyjścia do konstruowania koncepcji kształcenia przyszłych pedagogów trzech zasad psychologii humanistycznej, a mianowicie:

- 1) „zachowanie człowieka zależne jest od tego, jak sprostzeżga on samego siebie, percepcji sytuacji, w której się znajduje oraz relacji łączących go ze światem,
- 2) najistotniejszym czynnikiem organizującym ludzkie widzenie świata jest obraz samego siebie,
- 3) podstawową potrzebą egzystencjalną jest potrzeba osobistej adekwatności.”³

Czili celem kształcenia kompetentnych nauczycieli, zgodnie z powyższymi założeniami jest:

- pomoc w odkrywaniu własnej indywidualności,
- wykształcenie przekonania, że bycie dobrym nauczycielem wiąże się z umiejętnością „używania” siebie jako instrumentu działania,
- dostarczenie wiedzy specjalistycznej oraz wiedzy i umiejętności pedagogiczno-metodycznych.

Nauczyciel, który posiada tylko wiedzę, niestety rzadko bywa dobrym pedagogiem. Odpowiednia atmosfera nauki i umiejętności psychopedagogiczne nauczycieli akademickich stwarza warunki do rozwoju indywidualności i niepowtarzalności nauczycielskiej osobowości (albo ich nie stwarza). Wówczas mamy do czynienia z nauczycielami, którzy mają braki w zakresie nawiązywania dojrzałych kontaktów z wychowanymi, nie potrafią rozwiązywać problemów, są konfliktowi i przyuczyniają się do destruktywnych stosunków interpersonalnych w klasie i szkole. To z jednej strony prowadzi do niezadowolonych, ich sprzyja wypaleniu zawodowemu, a z drugiej strony prowadzi do niezadowolonych uczniów, ich buntu i zaburzeń zachowania. Istnieje udowodniona zależność między zdrowiem psychicznym nauczyciela, a zdrowiem psychicznym jego uczniów.”⁴ Zdaniem Combsa, sprzyjającą rozwojowi atmosferę (na każdym etapie kształcenia – przyp. A. K.) tworzą między innymi:

- rozwijanie zaciekawienia i zainteresowania studentów,

---

³ Op.cit., s. 35

⁴ Op.cit., s.36

- dostarczenie studentom szerokiej możliwości wyboru treści, metod, środków

kształcenia,

- okazywanie zainteresowania studium,

- zachęcanie do współpracy i współdziałania,

- wyzwalanie atmosfery życzliwości i przyjaźności,

- motywowanie do indywidualnego rozwiązywania problemów, zachęcanie do

eksperymentowania.⁵

Nauczyciele na każdym poziomie kształcenia stanowią pewien model postępowania dla swoich uczniów/studentów. Wszelkie rozbieżności między deklaracjami a sposobem działania osłabiają ich skuteczność, czynią ich działania niewiarygodnymi, zgodnie z maksymą głoszącą, że „słowa uczą, a przykłady pociągają”.

Zachodzące na świecie i w Polsce przemiany stawiają przed społeczeństwami poszczególne państwa nowe wymagania. Rzeczywistość jawi nam się zbyt często jako pełna napięć, konfliktów, rywalizacji, sakralizująca kulturą obsesję sukcesu, pragnienie pokonania przeciwnika na drodze do osiągnięcia władzy lub sławy.⁶ Z orientacji człowieka znika bliźni a pozostaje konkurent. „Tak powoli tworzy się mentalność buldożera, który uwalnia czyny człowieka od odpowiedzialności, jeśli są skuteczne, a w dalszej perspektywie tworzy i usprawnia klimat agresji.”⁷ Rola, jaką przypisuje się edukacji w opamowywaniu niekorzystnych skutków tych zmian jest rolą pierwszorzędą. Celem wychowania w tym kontekście jest kształtowanie jednostek umiających dokonywać wyborów aksjologicznych, będących wolnymi i odpowiedzialnymi podmiotami. Realizacja tego celu nie jest możliwa, jeśli środowiska ludzi dorosłych odpowiedzialnych za proces wychowania nadal będą działały w tak zatamizowany sposób.

Praktyka życia społecznego dowodzi, że najkorzystniejsza dla procesu wychowania jest współpraca podmiotów wychowawczych - głównie rodziny i szkoły. Nawiazanie tej współpracy wymaga spełnienia wielu warunków. Niewystarczającymi okazują się być rozwiązania formalno-prawne, jeśli nie ma rzeczywistej gotowości stron do podejmowania współpracy, do wypełnienia przestrzeni międzypodmiotowej autentycznymi kontaktami

⁵ Op.cit., s. 36

⁶ A. Kozubska, *Współpraca międzypodmiotowa warunkiem bezpieczeństwa w szkole*, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa w rodzinie, szkole i pracy*, (red.) A. Zduniak, M. Kryłowicz, Warszawa-Poznań 2004, s. 109
⁷ T. Pliż: *Pedagogika w poszukiwaniu swoich zadań i roli w budowaniu przyszłości*. W: F. Adamski, A.M. de Tchorzewski (red.): *Edukacja wobec dylematów współczesności*. Kraków 1999, s. 66

osobowym, dialogiem. Istotą dialogu jest, bowiem równy udział wszystkich stron w nim uczestniczących, wymaga on „(...) bezinteresownej cierpliwości, przezwyćieżania egocentryzmu, zaś przede wszystkim zautrania wobec drugiego człowieka, dostrzeżenia w nim samym wartości, wreszcie ustawnego korygowania samego siebie w świetle myśli partnerów dialogu.”⁸ Uzyskiwanie nowej jakości w wychowawczej relacji międzypodmiotowej wymaga uświadomienia sobie, iż najwyższym celem wychowania jest łączenie ludzi „(...) to znaczy tworzenie poczucia wspólnoty ludzkiej w rodzinie, szkole, miejscu pracy, we wspólnocie narodowej, czy wreszcie ogólnoludzkiej”⁹ Humanizacja relacji edukacyjnych powinna polegać na zastępowaniu pojmowania świata społecznego w kategoriach „ja” „oni” przez kategorie „ja” „my”, a wreszcie „ja” „ty”.¹⁰

---

⁸ A.M. de Tchorzewski: *Dialog jako forma wspomagania w odkrywaniu wartości moralnych*. W: A.W. Janke (red.): *Pedagogiczna relacja rodzina-szkola. Dylematy czasu przemian*. Bydgoszcz 1995, s. 91-92
⁹ Z. Cackowski: *Listy o edukacji*. W: L. Witkowski (red.): *Forum Oświatowe 2(19)*. Warszawa-Toruń 1998, s. 79
¹⁰ B. Suchodolski: *Wychowanie mimo wszystko*. Warszawa 1990, s. 18

Nowożytna kultura europejska odziedziczyła po kulturze greckiej dwa pojęcia należące do tej samej rodziny wyrazów, są to:
paidagogos – wyraz spolszczony – „pedagog”
paidagogija – wyraz spolszczony „pedagogia”
 Obydwa te wyrazy pochodzą od wyrazu greckiego **paidos** (w dopełniaczu **paidos**), który można zamienić w języku polskim na „chłopiec,dziecko” i **agogos-przewodnik**..

Geneza, etapy rozwoju i tożsamość pedagogiki

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
 -wykład 2-
 dr Allga Kozubska
 Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Współcześnie wyróżniamy 2 terminy:

pedagogia- (gr. *paidos*-dziecko, *agogos*-*przewodnik*)

▪ sztuka wychowania,

▪ zespół środków i metod wychowawczych stosowanych przez nauczycieli

---

• Wraz z pojawieniem się nowych formacji ustrojowych, wzrostem znaczenia wiedzy, upowszechnieniem się kształcenia - pedagogami zaczęto nazywać ludzi szczególnie zasłużonych dla spraw oświaty i wychowania.

• A następnie tych, którzy zajmowali się pedagogiką w sposób naukowy i praktyków, profesjonalnie zajmujących się edukacją.

(Hejnicka-Bezwihńska T., *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki. Świadomość teoretyczna - metodologiczna współczesnej pedagogiki polskiej* (geneza i stan), WSP, Bydgoszcz 1989, ss.99-100)

Wydaje się, że historycznie wcześniejszym było pojęcie „**pedagog**”:

Przemiany rozumienia pojęcia „pedagog”

• W starożytnej Grecji nazywano tak niewolnika, którego zadaniem było odprowadzanie chłopca - syna wolnego obywatela greckiego do pałacu, miejsca ćwiczeń gimnastycznych młodych Greków. Stopniowo jego funkcje rozszerzały się.

Historyczny rozwój form wychowania dowodzi, że im bardziej złożona stawała się organizacja społeczeństwa, tym szersze grupy społeczne były zainteresowane procesem wychowania. Istotnym momentem w dziejach wychowania jako procesu historyczno-społecznego było stworzenie instytucjonalnego i powszechnego systemu oświatowego poprzez wprowadzenie obowiązkowego szkolnego.

• **Proces wychowania** jest najstarszym procesem społecznego istnienia człowieka, obok procesu produkcji i wymiany. Wszystkie te procesy pojawiały się jako formy praktycznej działalności człowieka. Istotą wychowania jako pewnej praktyki społecznej w momencie jej powstania było przygotowanie młodych do życia w danej społeczności (rodzinie, plemienu, klasie społecznej), tak, aby zachować jej ciągłość – funkcje adaptacyjne. (T. Hejnicka Bezwińska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s. 87-88).

---

pedagogika

- dziedzina (dyscyplina) nauki zajmującej się badaniem szeroko pojętych procesów edukacyjnych oraz uwarunkowań dyskursu, teoretyczna i naukowa refleksja dotycząca praktyki edukacyjnej

---

- 1. Wychowanie naturalne**
- Jest to najstarsza forma wychowania, realizowana przez sam fakt życia człowieka, wymagającego jego uczestnictwa w świecie.
  - Istotą wychowania naturalnego jest fakt, że realizuje się ono w procesie uczestniczenia człowieka w różnych sytuacjach życiowych.
  - Ta forma wychowania wymaga przede wszystkim bezpośredniego kontaktu i wzoru oraz doświadczenia,
- (T. Hejnicka Bezwirska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s.88-89).

- 2. Wychowanie celowe**
- Forma wychowania celowego pojawia się w momencie, gdy grupy społeczne uświadamiają sobie konieczność celowego i świadomego zorganizowanego wychowania.
  - W ustrojach klasowych nierówność w dostępie do oświaty umacnia nierówność ekonomiczną i nierówność w dostępie do władzy.

- 2a. Wychowanie celowe w warunkach wychowania naturalnego**
- Forma ta pojawia się w ustrojach klasowych.
  - Ujawnia się przede wszystkim dzięki społecznemu podziałowi pracy. Szczególną rolę odegrało wyodrębnienie się rzemiosła i sztuki.
  - Proces wychowania realizuje się tutaj w bezpośrednim kontakcie **mistrza i ucznia.**

• Model kształcenia zawodowego

Kształcenia w tym modelu *ma wartość instrumentálną*, tzn. służy wyposażeniu jednostki w praktyczne umiejętności zawodowe i ma zapewnić jednostce określony poziomę społeczny i status zawodowy.

Model ten związany jest z rewolucją przemysłową i jej skutkami w sferze organizacji produkcji (w zakresie sił wytwórczych).

(T. Hejnica Bezwinska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s.90-94).

• Model kształcenia ogólnego,

którego istotną cechą jest autoteliczność, tzn. kształcenie jest wartością samą w sobie, bez względu na korzyści jakie przynosi i skutki, jakie powoduje.

Model ten wiąże się z pojawieniem się pierwszych uniwersytetów - w Europie w wieku XIII.

Zb. Wychowanie celowe realizowane w specjalnie do tego powołanych instytucjach

• Ta forma wychowania ma długą tradycję historyczną. Z pełnym rozwojem instytucjonalnych form wychowania celowego spotykamy się dopiero pod koniec średniowiecza.

Rozwinęły się na przestrzeni wieków 2 modele kształcenia.

4. Kształtowanie się wiedzy naukowej o pedagogiczne wychowaniu - pierwsze systemy

W XIX wieku z filozofii zaczęło się wyodrębniać wiele dyscyplin szczegółowych o charakterze społecznym, to znaczy takich dyscyplin naukowych, których obiektem badań był człowiek i społeczeństwo, np. psychologia, socjologia, pedagogika.

W poznanii potoczny podkreśla się jego *heterogeniczność (niesamodzielność, niespójność, niejednorodność)*, np. problem kar fizycznych w wychowaniu, problem dobrej lub złej natury dziecka.

Wiedza ta może stanowić czynnik blokujący uogólnianie wiedzy naukowej o wychowaniu, a także czynnik blokujący racjonalność podejmowanych działań i decyzji na różnych szczeblach.

(T. Hejnicka Bezwińska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s.94-95).

---

3. Wychowanie jako przedmiot poznania w przednaukowym etapie rozwoju refleksji nad wychowaniem

Rezultatem tej formy poznawania jest wiedza o wychowaniu, którą posiada każdy człowiek. Wiedza ta przekazywana jest ustnie, w sposób lteracki, publicystyczny itp.

• stworzenie podstaw do wyodrębnienia się podstawowych działań pedagogiki:

- pierwszy z tych działań został przez Herbart nazwany „*pedagogiką ogólną*”. Jako nauka opisowo-wyjaśniająca, wykorzystująca dorobek innych dyscyplin tworzyła układ ideowy i teoretyczny określonego naukowego systemu pedagogicznego.
- drugi z podstawowych działań został przez Herbart nazwany „*dydaktyką*”. Była nauką normatywną.

• Stworzenie ram organizacyjnych dla rozwoju pedagogiki jako nauki (szczegółowej uprawianej na poziomie akademickim)

(T. Hejnica Bezwinska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s. 101-105).

Pierwszy naukowy system pedagogiczny, J.F. Herbart

- Usystematyzowanie podstawowych problemów pedagogiki, określenie jej przedmiotu (jako nauczanie wychowujące).
- System ten składał się z trzech układow:
  - układu ideowego – idee moralne (centralne miejsce),
  - układu teoretycznego – psychologia,
  - układu praktycznego – budowa lekcji.

Racjonalny model wyodrębniania się nauki szczegółowej w tradycji europejskiej wymaga bowiem spełnienia kilku warunków:

- określenia przedmiotu badań danej dyscypliny naukowej oraz wynikających z tego problematyki badawczej;
- zdefiniowania podstawowych pojęć-konstryktów dla danej dyscypliny naukowej;
- określenia metodologii badań naukowych, która uznana zostaje za metodologię dającą poznamczo wiarygodne (prawomocne) wyniki badań naukowych.

Założenia pragmatyzmu:

- prawdziwe jest to co jest użyteczne i skuteczne w działaniu, co wiąże się z dotychczasowym doświadczeniem jednostki;
- człowiek jest istotą działającą, poznaje świat przez działanie w nim, a myślenie ma charakter instrumentalny.

ZAŁOŻENIA PROGRESYWIZMU J. Dewey'a

- Przedmiot pedagogiki – uczenie się.
- Wartości związane z ideą demokracji!
- dostarczyły też założeń dla ukształtowania się nowej filozofii zwanej filozofią pragmatyczną.

- Pod koniec XIX wieku zaczyna się rodzić opozycja wobec herbartryzmu i zaczyna się kształtować nowy naukowy system pedagogiczny, który stał się podstawą wielu odmian systemów edukacyjnych (oświatowych) praktycznie funkcjonujących w Europie („Nowe Wychowanie”) i Stanach Zjednoczonych (progresywizm J. Dewey'a)

Kierunek socjologiczny.
 Preferuje uzasadnienia formułowane na gruncie socjologii, w ten sposób podejmuje próbę przewartościowania jednostronności tezy o swobodnym rozwoju dziecka (pedagogika naturalistyczna) na rzecz przystosowania jednostki do określonych warunków społecznych – uspołecznianie.

Kierunki pedagogiczne
 Zależnie od tego jakie twierdzenia służyły uzasadnieniu preferowanego modelu edukacyjnego.
Kierunek naturalistyczny.
 Preferuje uzasadnienia brane z nauk biologicznych, głównie z psychologii, akcentuje specyfikę poszczególnych faz rozwojowych, swoje potrzeby dziecka – do tych warunkowań powinno być dostosowane wychowanie.

Założenia psychologiczne - idee
patfocentryzm:
 • każde dziecko jest indywidualnością;
 • rozwój dziecka ma charakter sekwencyjny;
 • dziecko na każdym etapie swojego rozwoju jest jednostką autonomiczną, tzn. posiadającą swoje potrzeby i swoje życie,
 • wychowanie, lecz musi respektować naturalne (odpowiadające określonym etapowi rozwojowemu) i swoje potrzeby i możliwości dziecka.
 (T. Hejnicka Bezwinska, W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki..., s.107-109)

Założenia esencjalizmu

- człowiek jako istota ludzka nie tylko podlega prawom przyrodniczym i społecznym, ale także prawom wartości i powinności;
- cele wychowania mogą częściowo ograniczać wolność jednostki, stwarzając jednak warunki, aby samostanowienie jednostki było odpowiedzialne.

Po II wojnie światowej zaczyna się okres krytyki "nowego wychowania" i "progresywizmu" – które nie uchroniły świata przed wojną. Wstąpienie przeciwko całemu kierunkowi "nowego wychowania" nastąpiło w USA, powstał tutaj kierunek zwany **esencjalizmem** (F.A. Shaw, I.L. Kandel, W. Bagley, J.S. Brubacher, W.H. Kilpatrick).

• Pedagogika kultury.
 Jest próbą przezwyciężenia antynomii pedagogiki naturalistycznej- zwanej pedagogiką "swobodnego rozwoju jednostki" – i pedagogiki socjologicznej- zwanej "pedagogiką wychowania dla społeczeństwa" poprzez akcentowanie zależności wychowania od dorobku społeczno- kulturowego grupy, w której jednostka uczestniczy i obiektywnego procesu przyswajania wartości kultury, zależnego od dostępu jednostki do dóbr kultury materialnej i niematerialnej;

- prawa jednostki do wyboru wartości kultury.

(T. Hejnicka Bezwińska, *W poszukiwaniu tożsamości pedagogiki...*, s.110-111)

W obydwu tych ujęciach pedagogika jest teorią tego procesu, jest nauką autonomiczną.

- Inaczej jest, gdy pedagogikę uznaje się za technikę i czasem nazywa „filozofią praktyczną”, w której praktyka wychowania wysuwa się na czoło przed teoretycznymi badaniami nad procesem wychowania.

- **Pogląd zbliżający pedagogikę do nauk humanistycznych.** Proces wychowania mimo, że pozostaje związany z procesami przyrodniczymi, to jednak jest on w swojej istocie procesem psychicznym, związanym z istotą człowieka, a więc procesem humanistycznym. Poszczególne zdarzenia i fakty są jedностkowe i niepowtarzalne, ale tworzą pewną całość dzięki posiadaniu wspólnych cech (np. charakterystycznych dla danej epoki).

- **Trzy sposoby pojmowania pedagogiki** w rozwoju pedagogiki jako nauki **przyrodniczą- wychowanie jako proces** naturalny, realny i obiektywny. W takim ujęciu pedagogika jest odbiciem pewnej realnie istniejącej rzeczywistości, bada przekształcanie i rozwój psychiki ludzkiej. Ze względu na elementy dominujące można tu zaliczyć: pedagogikę eksperymentalną, funkcjonalną.

Przedmiot pedagogiki

- dziedzina (dyscyplina) nauki zajmującej się badaniem szeroko pojętych procesów edukacyjnych oraz uwarunkowań dyskursu, teoretyczna i naukowa refleksja dotycząca praktyki edukacyjnej

(Pedagogika. Leksykon, red. B. Miller, B. Śliwowski, PWN, Warszawa 2000, s.144)

Przedmiot pedagogiki

Analiza podstawowych pojęć

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI

-wykład 3 -

dr Alicja Kozubska

Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie

Jednym z ważniejszych kryteriów rozwoju pedagogiki jest **rozwoju systemu pojęciowego**.
 Pedagogika zajmuje się zatem:
 • identyfikowaniem,
 • nazywaniem,
 • definiowaniem
 wszystkich faktów składających się na praktykę edukacji.
 Fakty te różnią się między sobą stopniem jednorodności

• Sama pedagogika rozwija się w wiele odrębnych nauk pedagogicznych, do których zalicza się m.in.:
 • Pedagogika ogólna
 • Teoria wychowania
 • Dydaktyka
 • Pedagogika pracy
 • Pedagogika specjalna
 • Pedagogika społeczna
 • Andragogika
 • Pedagogia, p. szkoły wyższej, p. systemów oświatowych
 • Pedagogika porównawcza
 • Historia wychowania i oświaty.

• **PEDAGOGIKA** należy do nauk społecznych.
 Ze względu na przedmiot badań jest ona ściśle powiązana z naukami współdziałającymi:
 • Filozofią (gnoseologią, logiką, etyką, metodologią nauk społecznych)
 • Medycyną
 • Prawem
 • Psychologią
 • Socjologią
 • Biologią, antropologią, cybernetyką, informatyką i matematyką

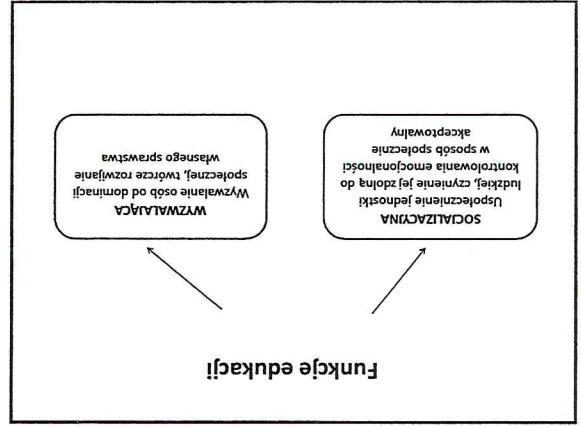

Podstawowe pojęcia pedagogiczne

- Edukacja (łac. *educare* „wychowywać, kształcić”), *Ogół oddziaływań miedzygeneracyjnych służących formowaniu całości zdołań z sfer fizycznych, estetycznych, moralnych, (fiz., poznawczych, estetycznych, moralnych), czyniących z niego istotę dojrzałą, (...) zdolną do konstruktywnej krytyki i refleksyjnej afirmacji.* (Pedagogika, Leksykon, red. B. Miller, B. Śliwowski, PWN, Warszawa 2000, s.54)

Niejednorodne zjawiska

- Edukacja
- Wychowanie
- Kształcenie
- Samowychowanie
- Nauczanie i uczenie się

Zjawiska te powstawały i rozwijały się jako formy praktyki społecznej.

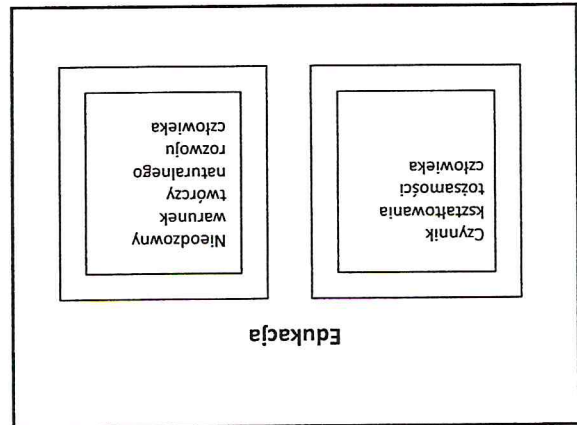

Współczesne wychowanie –
 catkocztatf procesów i oddziaływan
 zachodzących w toku wzajemnych relacji
 między dwiema osobami, pomagających im
 rozwijać własne człowieczeństwo. Zakłada ono
 uznanie i afirmację wolności, dzięki której obie
 strony interakcji mogą ujawniać i
 urzeczywistniać wobec siebie wartości
 nadające sens ich życiu.
 (Pedagogika. Leksykon, red. B. Millerki, B. Sliwerski, PWN, Warszawa 2000, s.274)

Wychowanie

- oddziaływanie na czyjąś osobowość, zmienianie i kształtowanie;
- wyzwalanie w drugiej osobie bądź grupie społecznej pożądanych stanów, jak rozwój, samorealizacja czy wzrost samowiedomości;
- efekt powyższych działań lub procesów.
 (Pedagogika. Leksykon, red. B. Millerki, B. Sliwerski, PWN, Warszawa 2000, s.274)

Uczenie się

- „Aktywność zmierzająca do nabywania i gromadzenia doświadczenia, indywidualnego, prowadząca do zmian w zachowaniu w się „człowieka” (Włodarski)
- Jest procesem nabywania względnie trwałych zmian w szeroko rozumianym zachowaniu (wiadomości, umiejętności, nawyki, postawy) w toku bezpośredniego i pośredniego poznawania rzeczywistości (doświadczenia i ćwiczenia) (w. Okon, 1998, s. 416)

Nauczenie

- To planowana i systematyczna praca nauczyciela z uczniem mająca na celu wywołanie trwałych zmian w ich postępowaniu (w. Okon)
- Nauczenie to działalność intencjonalna.
- Nauczenie to kierowanie uczeniem się.

Kształcenie

ogół czynności i procesów umożliwiających ludziom poznanie przyrody, społeczeństwa i kultury, a zarazem uczestnictwo w ich przekształcaniu, jak również możliwość wszechstronny rozwój sprawności fizycznych i umysłowych, zainteresowań i zdolności, a także wyrobienie odpowiednich postaw i przekonań (kształcenie ogólne, zawodowe) (Pedagogika. Leksykon, red. B. Milerski, B. Sliwowski, PWN, Warszawa 2000, s.106)

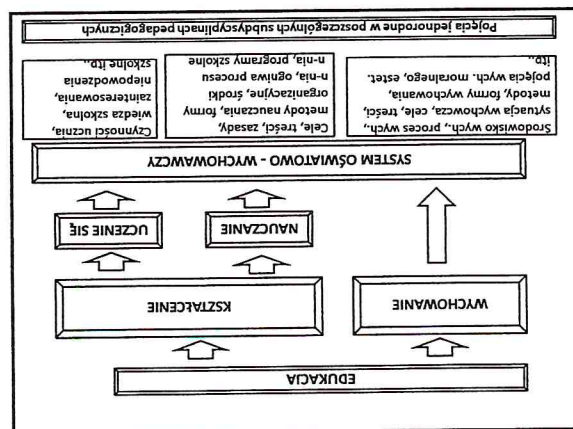

Bibliografia i zalecana literatura:
 Pedagogika. Lekykon, (red.) B. Milerski, B. Sliwerski, PWN, Warszawa 2000
 Pedagogika. Podręcznik akademicki, (red.) Z. Kwieciński, B. Sliwerski, PWN, Warszawa 2004
 Kwieciński Z., Socjopatologia edukacji, Mazurska Wszechnica Nauczycielska, Olecko 1995

W zależności od przesłanek teoretycznych i uwarunkowań społeczno-politycznych edukacja jest traktowana jako:

- proces permanentnego uczenia się człowieka przez całe życie;
- prawo, a zarazem obywatelska powinność człowieka oraz imperatyw społeczny;

Wielowymiarowość edukacji!

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
 -wykład 4-
 dr Alicja Kozubska
 Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

• typ normatywnego dyskursu przedstawiającego określoną perspektywę myślową umożliwiającą opowiedzenie się po jednej ze stron konfliktów światopoglądowych, ideologicznych czy moralnych
(Encyklopedia pedagogiczna, (red.) T. Plich, Warszawa, s. 905)

• typ przemocy symbolicznej narzucającej kulturę grupy dominującej przedstawicielom innych grup społecznych, czynnik awansu społecznego, ale też selekcji i marginalizacji;
 • „ekran kultury” – tłumaczący złożoność jej pola znaczeń i symboli;

• instrument władzy politycznej do realizacji określonych interesów i celów społecznych, partyjnych, związkowych, narodowych, kulturowych, itp.
 • obszar samoregulacji społecznej, główny czynnik rozwoju ludzkiego kapitału, jakości życia społeczeństw czy cywilizacji;

• Polityzacja – biurokratyza, profesjonalizacja, wychowanie do podziału pracy, kształtowanie przekonania o słuszności istniejącego porządku.

• Socjalizacja – (uspołecznienie pierwotne) oddziaływanie rodziny, grup rówieśniczych, społeczności lokalnych.

3. Nacjonalizacja – naród, jego tradycje, swoistość kulturowa, istota więzi i odrębności.

4. Kolektywizacja (socjalizacja wtórna) – klasa społeczna, więź i interes klasowy, odrębność etosu, solidarność z ludźmi o podobnych pozycjach i położeniu.

1. Globalizacja – świat, problemy globalne, zagrożenia środowiska, polityczny podział świata na centrum i peryferie, wojna.

2. Etyzacja – państwo, jego suwerenność, ustroj, „racja stanu”, urzędzenia demokratyczne

---

---

6. Inkulturacja i personalizacja – istota ludzka jako rezultat wrastania w kulturę i autonomicznych wyborów wartości, przekazywanie systemów filozoficznych, religijnych.

7. Wychowanie i jurydyfikacja – wdrażanie do realizacji i akceptowania ról i czynności obywatelskich, kształtowanie świadomości prawnej.

9. Kształcenie i humanizacja – wiedza, światopogląd, umiejętności, nawyki, wartości godnościowe, kompetencje interakcyjne, zasada wzajemności i współczułości.

10. Hominizacja – (kształtowanie cech gatunkowych człowieka, wychowanie zdrowotne, higieniczne, seksualne, zasada unikania kary i maksymalizowania przyjemności bez szkodenia innym).

(z. Kwieciński, *Socjopatologia edukacji*, Olecko 1995, s.14-15)

Teleologia pedagogiczna

Dział refleksyjny pedagogicznej związany z genezą, metodologią opracowywania i opisywania celów działań i działalności pedagogicznej, (grec. *telos* – osiągnięty cel, *logos* – słowo, nauka)

(Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, t.1, (red.) T. Plich, Warszawa 2003, s. 459).

Teleologiczne i aksjologiczne aspekty wychowania

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 5-

dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Klasyfikacja wartości
 istnieje wiele różnych klasyfikacji

materialne i duchowe
 Ze względu na materię:

uniwersalne i jednostkowe
 Ze względu na zasięg:

wartości historyczne i aktualne
 Ze względu na czas:

Wartości

Wszystko to, co uchodzi za ważne i cenne dla jednostki i społeczeństwa oraz jest ze wszech miar godne pożądania, co łączy się z pozytywnymi przeżyciami i stanowi jednocześnie cel ludzkich dążeń.

(M. Łobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003, s.96)

Aksjologia pedagogiczna

jest odmianą teorii, której przedmiotem są wartości: ich istota, analiza wzajemnych powiązań między nimi, hierarchii kryteriów wartościowania, poznanania i badania wartości.

W aksjologii pedagogicznej chodzi o sformułowanie i uzasadnienie określonych systemów wartości składających się na określony standard etyczny, zwany ideałem pedagogicznym.

Wychowanie, które nie wprowadza w świat wartości jest z reguły wychowaniem poławicznym i mało skutecznym, a niezadko beznymślnym i spótecznie szkodliwym. Nie przygotowuje do podjęcia zyciowo waznych decyzji zgodnych z podstawowymi zasadami moralności.

Wprowadzanie człowieka w świat wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – to przede wszystkim:
 > kształtowanie w nim określonych potrzeb i upodobań,
 > podbudowanie dociekliwości w poszukiwaniu prawdy,
 > umiejętność rozróżniania rzeczy dobrych od złych,
 > Rozwijanie wrażliwości i dyspozycji twórczych

Ze względu na trwałość: **trwałe i chwilowe**
 Ze względu na sferę zaangażowania: **uczuciowe i intelektualne**
 Ze względu na ogólną ocenę: **uznawane za pozytywne i negatywne**

CELE WYCHOWANIA

Antytypowane stany rzeczy i zjawisk, w których przedmiot oddziaływał. Są nimi te przyszłe stany rzeczy i zjawisk, których oczekujemy, z uwagi na to, że stanowią one dla nas określone wartości.

Wartości a cele

Na ogół celowi wychowania, cieszącemu się powszechną aprobatą społeczną, przysługuje określona wartość będąca jednocześnie jego uzasadnieniem.

W tym znaczeniu mówi się o **prymacie wartości nad celami**

Znaczenie wartości uniwersalnych w wychowaniu

- altruizm
- tolerancja
- wolność
- odpowiedzialność
- sprawiedliwość

Prognostyczna dotycząca różnicowania celów dalszych i bliższych w aspekcie przemian w edukacji.

Sprawność, możliwość sprawdzenia poziomu ich realizacji.

Związek z wymaganiami społecznymi wynikającymi z kierunków rozwoju cywilizacji.

Kompletność, kompletność uwzględniająca potrzeby wielostronnego rozwoju wychowanka.

Kryteria formułowania celów pedagogicznych
Cz. Maziarz, K. Denek (1994)

Spójność wewnętrzna: jedność procesów pedagogicznych uczenia się, nauczania, wychowania, samowychowania.

Spójność zewnętrzna: konieczność zachowania związków między wszystkimi dziedzinami wychowania.

Bibliografia i literatura zalecana:
 Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, t.1, (red.) T. Plich, Wydawnictwo „Zak”, Warszawa 2003
 Łobocki M., *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003
 Gurjcka A., *Struktura i dynamika procesu wychowawczego. Analiza psychologiczna*. Warszawa 1979

- Kontrolersje wokół celów**
1. Niedokładność w określaniu celów wychowania
  2. Ogólnosc formułowania celów wychowania
  3. Wielość celów wychowania
  4. Niedocenianie celów wychowania.

- Rodzaje celów wychowania**
- 1) **kreatywne** (...wywotać, kształtować)
  - 2) **optymalizujące** (...zwiększyć, poszerzyć)
  - 3) **minimalizujące** (...osłabić, ograniczyć)
  - 4) **korrekcyjne** (...przekształcić, zmienić)
- (A. Gurjcka, 1979, s. 163 i nast.)

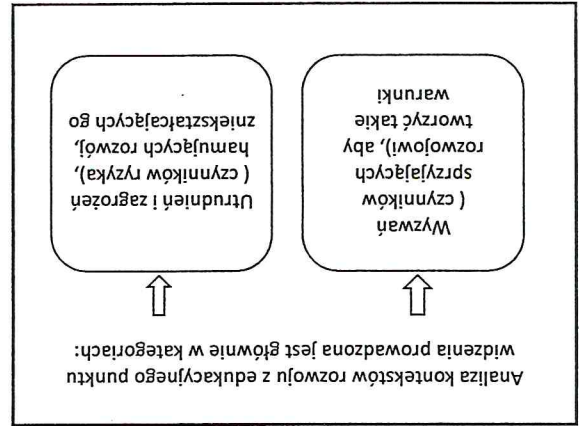

Wychowanie a rozwój człowieka
Różnicowanie oddziaływań, prawidłowości
i zadania edukacyjne

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
 -wykład 6 -
 dr Alicja Kozubska
 Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

„O rozwoju danego układu mówi się zazwyczaj wtedy, gdy obserwowane zmiany jakiegoś układu (obiektu) mają charakter stały, stopniowy, jednokierunkowy, nieodwracalny i zmierzają do coraz większej złożoności (różnicowania), a z drugiej strony do coraz większego uporządkowania, integracji i równowagi (np. przyrost i porządkowanie wiedzy, rozwój emocji i kontrola nad nimi, świadomość ich) ” (k. Zamiatara, 1988)

Warunki zmiany rozwojowej:

- trwałość,
- ciągłość
- sekwencyjność
- wzbudna nieodwracalność
- istotne (sprawcze) przyczyny zmian tkwią w samym zmieniającym się układzie.

Pojęcia zmiany i rozwoju nie są tożsame.

- W. Krajewski (1977) ujmując pojęcie rozwoju jako węższe od pojęcia zmiany i definiuje rozwój jako „ nieodwracalny, spontaniczny, monotoniczny ciąg zmian” :

Zmiana a rozwój

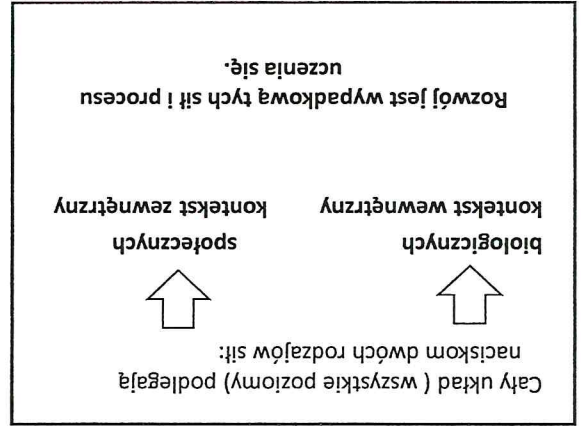

- **Zmiany osobowości** – obejmują sposób zorganizowania osobowości oraz liczbę i jakość charakterystycznych ją właściwości.
- **Zmiany relacji osoba-otoczenie** – uwzględniają pozycję społeczną osoby, sposób pełnienia ról, wymagania kierowane ku osobie oraz oczekiwania osoby kierowane ku otoczeniu.

Poziomy zmian	rozwojowych
- **Poziom behawioralny** - wzrost liczby i różnorodności zachowań, wielopozycyjnych powiązań między nimi.
  - **Zmiany struktur umysłowych (poznawczo-emocjonalno-motywacyjnych)** odpowiedzialnych za odbiór, ocenę, przetwarzanie i interpretację informacji napływających z otoczenia zewnętrznego i z własnego organizmu.

Kontekst wewnętrzny rozwoju człowieka

Rozwój warunkowany jest genotypem, który stanowi środowisko biologiczne. Określa ono tę osobę w różnych obszarach, wyznacza tempo i dynamikę zmian jakim podlega jej organizm, szczególnie CUN, a także decyduje jakie potrzeby są dla niej ważne i domagają się zaspokojenia w kolejnych etapach życia. (K.Obuchowski 1983).

Kontekst rozwoju jest więc inny dla każdego człowieka

Owa inność wynika z indywidualnego nałożenia się na siebie wpływów środowiska wewnętrznego i otoczenia jednostki w danym okresie oraz z tego, jak taka interakcja jest przez podmiot odczuwana i interpretowana

---

■ Rozwój człowieka przebiega zawsze w jakimś otoczeniu społecznym zorganizowanym na wielu poziomach.

■ Rozwój dzieje się w określonym czasie, co oznacza, że:

- zmiany rozwojowe mają swoje tempo i dynamikę
- osoba rozwijająca się zawsze jest zanurzona w swojej przeszłości, skąd czerpie wiedzę o tym jak działać w określonych sytuacjach,
- jest umiejscowiona w swoim „tu i teraz”, aktualnie doświadczając różnych naciśków z własnego organizmu i z otoczenia,
- osoba ta planuje swoją przyszłość (K.Obuchowski, 1985)

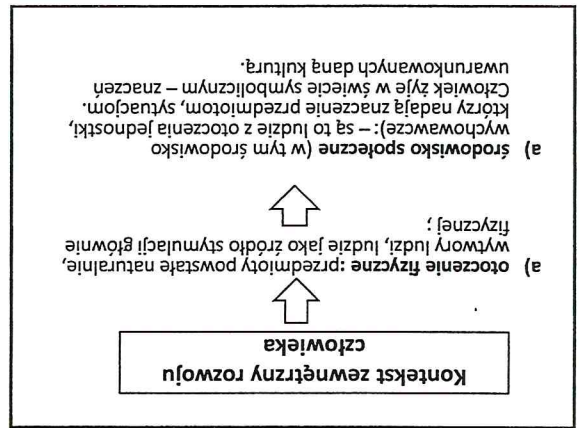

Okresy względnej czysty pod względem nacisków biologicznych:

- Wiek przedszkolny (3-6/7)
- Średnie dzieciństwo (6/7-10/12)
- Późna adolescencja (16-18/20)
- Wczesna dorosłość (20-35) – oprócz ciąży i karmienia
- Średnia dorosłość (35-40/45)
- Po kryzysie środka życia (50-60/65).
- W okresach względnej czysty mogą wystąpić sytuacje krytyczne, zdarzenia losowe (choroba, wypadek, zaburzenia dojrzewania).

Okresy intensywnych i powszechnych zmian, silnego wpływu nacisków biologicznych na rozwój:

a) Okres prenatalny, niemowlęctwa i wczesnego dzieciństwa (od poczęcia do narodzin i wiek 0-3 lat);

b) Okres dorastania, a szczególnie jego pierwsza faza (wiek 10/12-16/17 lat), zwany „wiekiem niepokojów dojrzewania”;

c) Późna okresu średniej dorosłości (wiek 40/45 – 50/55).

d) Późna dorosłość (powyżej 65 roku życia).

Najczęstsze błędy popełniane przez nauczycieli, którzy nie respektują związku między kontekstem wewnętrznym a zewnętrznym rozwoju człowieka:

- nieefektywność stymulacji kierowanej do całej klasy; bez uwzględniania różnic w zapotrzebowaniu na stymulację,
- brak respektowania różnego poziomu reaktywności uczniów,
- podawanie zbyt szybko i zbyt wielu informacji,
- niejasność instrukcji do wykonania działania lub jej brak

Oddziaływanie kontekstu zewnętrznego na rozwój jednostki są realizowane poprzez:

- Tworzenie przestrzeni do działania.
- Organizację czasu.
- Dostarczenie lub umożliwienie dostępu do odpowiednich materiałów jako środków realizacji celu.
- A czasem także poprzez ingerencję w aktywność rozwijającą się w jednostce.

Rodzaje oddziaływań kontekstu zewnętrznego na rozwój jednostki:

- a) **podtrzymanie** istniejącego rozwoju,
- b) **zmiana tempa** rozwoju :
- przyspieszenie,
- opóźnienie,
- c) **nadawanie nowego kierunku** zmianom rozwojowym (aktywna współpraca z jednostką, udzielanie jej pomocy, wsparcia) .

Bibliografia i literatura zalecana:

Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1994
 Brzezińska A., *Psychologia społeczna rozwoju*, Warszawa 2000
 Obuchowski K., *Okres dorostania*, Warszawa 1983
 Obuchowski K., *Psychologia dążeń ludzkich*, Warszawa 1983
Pedagogika pokaju nauczycielskiego, (red.) K. Kruszewski, Warszawa 2000
 Tillmann K.-J., *Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie*, Warszawa 1996
 Turner J.S., Helms D.B., *Rozwój człowieka*, Warszawa 1999

- zła organizacja przestrzeni do działania,
- zła organizacja czasu,
- brak pomocy ze strony nauczyciela, albo nadmierna pomoc,
- atmosfera rywalizacji (nie uczy współpracy, nastawia na efekciarstwo a nie na poszukiwanie prawdy),
- atmosfera lęku przed porażką,
- brak możliwości konsultacji z rówieśnikami!

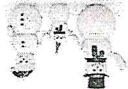
2 ujęcia pojęcia „środowisko”

1. Jako obiektywny system przedmiotów i warunków składających się na otoczenie.

1. Jako pewien system stosunków zachodzących między istotą żywą a przedmiotami z jej otoczenia.

Środowisko wychowawcze

Szkoła jako instytucja edukacyjna

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI

-wykład 7-

dr Alfiya Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Abymóc wpływać na wychowanka wychowawca powinien posiadać:

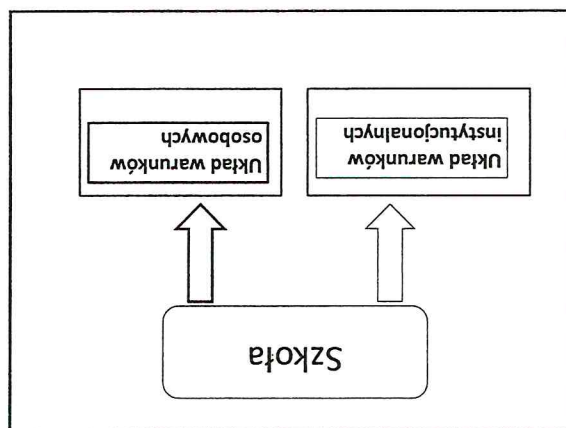
- wiedzę o wychowanku,
- wiedzę o środowisku, w którym ten wychowanek żyje,
- świadomość wpływu tego środowiska na tego wychowanka.

Środowisko wychowawcze

Jest tylko częścią środowiska społecznego i kulturowego, tą która wywiera wpływ na wytwarzanie się trwałych postaw, poglądów i wiedzy oraz sposobów postępowania wychowanka (zgodnych z oczekiwaniami społecznymi).

Dla praktyki wychowawczej oba te stanowiska są komplementarne, tzn. tworząc środowisko wychowawcze należy:

1. Określić jakie przedmioty i warunki otoczenia są potrzebne dla procesów życiowych jednostki i jej rozwoju.
2. Określić stosunki między otoczeniem a jednostką w jakich te procesy osiągną przebieg optymalny.

Szkoła jest zarazem układem warunków instytucjonalnych jak i układem warunków społecznych.

Relacja między tymi dwoma układami decyduje o charakterze i klimacie środowiska wychowawczego szkoły

Tworzenie korzystniejszego szkolnego środowiska społeczno-wychowawczego wymaga podejścia alternatywnego:

- zmian strukturalnych,
- zmian treściowych,
- zmian filozofii edukacji-przed wszystkim.

Tworzenie korzystnego szkolnego środowiska wymaga:

- Eliminowania czynników lékotwórczych
- Zastąpienie metod podających metodami wymagającymi dialogu
- Zastąpienie w jak największym stopniu zadań odtwórczych zadaniami twórczymi

Przewaga układu osobowego

- podmiotowość nauczyciela i ucznia,
- większa skłonność do traktowania sytuacji życiowych jako zadaniowe,
- większa skłonność do poszukiwania informacji ułatwiających działanie,
- większe poczucie odpowiedzialności związane z pocuciem sprawstwa,
- przewaga nastawień samokontrolnych, korzystanie z własnych doświadczeń,
- typ relacji „ja - my”, „ja - ty”;

Skutki przerosu układu instytucjonalnego

- depersonalizowania działalności szkoły,
- normy rzadko są internalizowane, uczeń zmuszony jest do odgrywania ról,
- orientacja na karę,
- orientacja instrumentalistyczna,
- typ relacji „ja - on”;

Bibliografia i zalecana literatura:

- Gogacz M., *Podstawy wychowania*, Niepokalanów 1993
- Adamski F., (red.), *Człowiek – edukacja – kultura*, Kraków 1993
- Łobocki M., *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003
- Tchorzewski A.M. de (red.), *Współczesne konteksty wychowania*, Bydgoszcz 2002

- Zwiększenie zakresu samorządności uczniów
- Uznanie w praktyce zasady jedności kształcenia i wychowania, rozwijanie sfery intelektualnej, emocjonalnej i praktycznej
- Dyskusje i samokształcenie nauczycieli

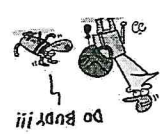
Informacje na temat metod wychowania są istotne ze względu na niebezpieczeństwo kierowania się głęboko zakorzenioną wiedzą potoczną w tym obszarze, zarówno przez kandydatów na nauczycieli jak i czynnie funkcjonujących nauczycieli.

WSPRZĘCIE W TWOJEJ DRODZE DO SUKCESU

Metody wychowania i style wychowawczego oddziaływania

Do BuDy!!!

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI

- wykład 8 -

dr Alga Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Metody wzajemnie się uzupełniają, stanowią jedynie drogowskaz w postępowaniu wychowawczym, który ukierunkowuje twórczego i refleksyjnego nauczyciela.

Zadna z metod nie jest uniwersalna.

Klasyfikacje metod wychowania

- Metody indywidualne i grupowe (K. Konarzewski 1987);
- Metody bezpośredniego i pośredniego oddziaływania wychowawczego (M. Krawczyk 1965, E.E. Geissler 1973);
- Metody wpływu osobistego, sytuacyjnego i społecznego oraz metody kierowania samowychowaniem (H. Muszyński 1981);
- Metody strukturalne i sytuacyjne (K. Konarzewski 1992).

(M. Łobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003, s. 189).

Metody wychowania, to "świadomie i konsekwentnie stosowany sposób oddziaływania pedagogicznego na jednostkę, grupę lub zbiorowość, dla osiągnięcia zamierzonego celu wychowawczego"

(*Pedagogika. Leksykon*, (red. J.B. Millerki, B. Śliwerski, Warszawa 2000, s.123).

---

2. Metody oddziaływania grupowych:

- Organizowania działalności zespołowej
- Organizowania działalności samorządnej
- Współdziałaniu uczniów w organizowaniu lekcji

Metody wychowania
wg. M. Łobockiego

1. Metody oddziaływania indywidualnego:

- Modelowania
- Zadaniowa
- Perswazji
- Nagradzania
- Karania

Skuteczność metod wychowania
zależy w dużej mierze od:

- umiejętności postępowania się nimi,
- od zaistniałej sytuacji wychowawczej,
- cech osobowości wychowanek,
- nabytych przez niego doświadczeń i aktualnie oddziałujących na niego wpływów środowiskowych.

Czynniki ułatwiające modelowanie:

- Występuje większa zdolność do upodabniania się do zachowań zgodnych z płcią.
- Większy wpływ odgrywają osoby znaczące.
- Lepsze skutki, gdy kilka modeli zachowuje się tak samo, niż gdy tylko jeden model.
- Gdy obserwator postrzega kompetencje i prestiż, jakim cieszy się model w swoim otoczeniu.

- wzajemne zabieganie o zdrowie i dobre samopoczucie;
- miłość i troska w zaspokajaniu potrzeb biologicznych i psychicznych;
- przyjazny i serdeczny stosunek do innych ludzi (sąsiadów, koleżanek);
- wrazliwość rodziców i nauczycieli na krzywdę innych, lojalność, itd.

METODA MODELWANIA

„Słowa uczą, a przykłady pociągają” - jest to zjawisko nieświadomego przyswajania sobie zachowań i postaw innych osób, szczególnie tych, które są nam bliskie.

Przykłady zachowań fatwa podlegających modelowaniu w wyzwalaniu postaw prospołecznych:

- okazywanie przez rodziców wzajemnego zrozumienia, zaufania i serdeczności;
- udzielanie sobie pomocy i bycie wobec siebie użytecznym;

Skuteczne powierzenie zadań wymaga:

- podejmowania się ich dobrowolnie i świadomie;
- przekonania o potrzebie pomagania, znajomości celu;
- wykonywania zadań na rzecz innych na miarę swoich możliwości;
- zacytowania od zadań prostych do bardziej złożonych;
- zachęty ze strony rodziców i nauczycieli w formie pochwały lub wydatnienia korzyści, jakie odniosły dzięki nim osoby wspomagane;
- zadawania ze swojej użyteczności.

METODA ZADANIOWA

„Polega ona na powierzeniu dzieciom i młodzieży konkretnych zadań, których wykonanie – jak się zakłada – prowadzi do konstruktywnych zmian ich zachowań i postaw pożądanych z wychowawczego punktu widzenia, a także do wzbogacenia ich wiedzy i doświadczeń w określonej dziedzinie działalności.”

(Tamże, s. 197)

- Szerzy jest zakres wiedzy modela i ma on możliwość zapewnienia obserwatorowi oparcia duchowego i materialnego.
- Zauważane przez obserwatora podobieństwo modela do siebie, np. pod względem określonych umiejętności, zainteresowań i uzdolnień.
- Model przedstawia entuzjazm dla swych zachowań altruistycznych.

(M. Lobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003, s. 190-196)

METODA NAGRADZANIA (WZMACNIANIA POZYTYWNEGO)

Metoda ta polega na promowaniu zachowań pożądanych z wychowawczego punktu widzenia za pomocą udzielania pochwał (ustnych, pisemnych, niewerbalnych) lub przyznawania nagród (materialnych, w postaci przywilejów).

Skuteczność tej metody jest jednak zazwyczaj niewielka, jeśli nie towarzyszy jej metoda modelowania i zadaniowa.

W perswazji jako metodzie wychowawczej niezmiernie ważna jest więc szczerść, atmosfera zaufania i wzajemnego zrozumienia.

METODA PERSWAZYJNA

Polega ona na uswiadomianiu wychowancom, głównie poprzez słowne oddziaływanie, różnych obowiązków i powinności, jakie mają wobec innych ludzi i samych siebie oraz na przypominaniu przysługujących im praw.

Perswazja jest przekonywaniem kogoś o czymś lub tłumaczeniem czegoś komuś w celu spowodowania zmiany opinii, przekonań i postaw jednostki lub korygowania i wzbogacania posiadanego przez nią zasobu wiadomości w różnych sprawach.

• Wzmocnienia materialne powinny się łączyć ze wzmocnieniami materialnymi z biegiem czasu można było zrezygnować wzmocnieniem w postaci pochwał, aby

---

• Początkowa wzmocniamy pożądane zachowania za każdym razem, gdy je zaobserwujemy, szczególnie jeśli chodzi o rzadko dotychczas występujące postępowanie uczniów a pożądane;

Warunki skuteczności metody nagradzania

• Należy wzmocniać jedynie zachowania pożądane.

• Wskazane jest wzmocnianie bezpośrednio po zamianęstowaniu pożądanych zachowań, aby wykluczyć ryzyko wzmocnienia zachowań niepożądanych a występujących w tzw. międzyczasie.

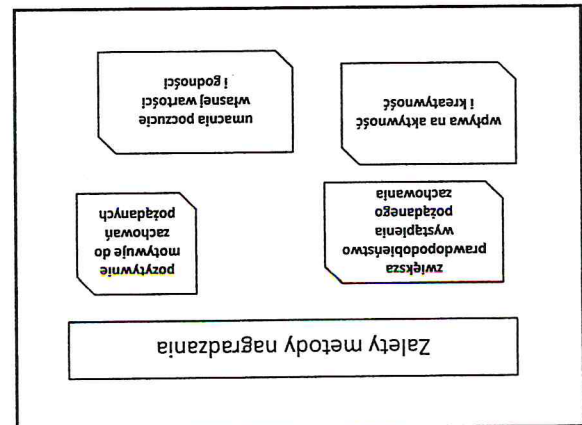

- To co dorosli uznają za nagrodę nie musi tak być postrzegane przez dzieci i młodzież- wtedy nie spełnia swojej funkcji!
- Stosowanie metody nagradzania w zależności od własnego humoru a nie zaistniałej sytuacji wychowawczej!

Stabe strony metody nagradzania (wynikające z błędów w jej stosowaniu):

- Nadużywanie może prowadzić do postawy roszczeniowej!
- Należy wystrzegać się nagradzania jednych, a pomijania innych- szczególnie dzieci społecznie nieprzystosowanych.

- nadmiar karanian prowadzi do agresji, kłamstwa, powoduje także frustrację, lęk, niepewność, sprzyja poczuciu niższości i budzi uczucie nienawiści;
- szczególnie zastrzeżenia budzą kary cielesne-przenoszenie agresji na słabszych, modelowanie rozwiązywania konfliktów.

Cechy metody karanian:

- metoda ta raczej tłumi niż wygasza zachowania niepożądane;
- działa najczęściej tylko w obecności karzącego; prowadzi przewidziane do krótkotrwałych efektów;

METODA KARANIA (WZMOCNIENI NEGATYWNYCH)

Stanowi z góry przewidziany sposób wywierania przymusu w tym celu, aby zminimalizować lub przewyciężyć zachowania niepożądane.

Jest ona jednak jednym z najmniej skutecznych sposobów modyfikacji niepożądanych społecznie i moralnie zachowań dzieci i młodzieży.

---

zachowania.

- skuteczniejsze są kary naturalne, będące nieuniknionym następstwem niepożądanego karzącego,
- karany powinien mieć świadomość zyczliwości samooceń;
- odporności na frustrację, wrażliwości!
- należy dostosować surowość kary do stopnia

- powinno być poprzedzone wyjaśnieniem szkodliwości popełnionego czynu i winy karanego;
- powinno nastąpić w zasadzie bezpośrednio po wykroczeniu;
- powinno stworzyć możliwość dania rekompensaty za wyrządzone zło, nie ma być zemstą;

Warunki skuteczności metody karania

- pozytywny stosunek karanego do karzącego;
- akceptacja przez karanego norm za nieprzestrzeżenie których został ukarany;
- karanie nie powinno uragać godności karanego, nie powinno być wymierzane w złośli;

Niebezpieczeństwa związane z błędami w stosowaniu tej metody:

- zbyt silna rywalizacja pomiędzy zespołami - nabierają charakteru paczek dziaających destrukcyjnie;
- może sprzyjać tworzeniu się zespołów elitarnych i pospolitych;
- zazwyczaj dają większą szansę uczniom bardziej uzdolnionym.

Sposoby tworzenia zespołów:

- Zalecenie nauczyciela, aby zespoły były mniej więcej równe – gdy uczniowie nie znają się dobrze i nauczyciel ich nie zna.
- Uczniowie wybierają najpierw grupowych, a następnie deklarują swą przynależność do nich.
- Mianowanie przez nauczyciela grupowych spośród wyróżniających się uczniów i dobrowolnie przyłączanie się do nich.
- Naturalne dobowanie się w pary, a następnie łączenie ich przez nauczyciela z inną parą.

METODA ORGANIZOWANIA DZIAŁALNOŚCI ZESPOŁOWEJ

Polęga ona na tworzeniu w klasie szkolnej lub grupie wychowawczej kilkunosobowych zespołów, celem omówienia problemów oraz wykonania przez nich zadań o użyteczności praktycznej (przygotowanie wycieczek, imprez sportowych).

METODA ORGANIZOWANIA DZIAŁALNOŚCI SAMORZĄDNEJ

• polega na umożliwianiu dzieciom i młodzieży wzmożonego współudziału w decydowaniu o wspólnych sprawach i wykonywaniu przez nich konkretnych działań zgodnych z powziętą wcześniejszą decyzją.

- uczy współpracy z innymi;
- pozwala przezwyciężyć nieśmiałość, egoistyczną rywalizację i chęć dominacji;
- umożliwia lepsze poznanie i rozumienie uczniów.

- Korzyści wynikające ze stosowania metody organizowania działalności zespołowej**
- uatrakcyjniła prowadzone zajęcia;
  - dodaje odwagi w przejawianiu własnej samodzielności i aktywności;

Warunki skuteczności tej metody organizowania działalności samorządnej

- podejmowanie zadań wynikających z realnych sytuacji życiowych, zainteresowań i potrzeb wychowanków;
- stopniowe zwiększanie zakresu współudziału wychowanków w decydowaniu o swoich sprawach i działaniu dla wspólnych celów;

- sprzyja rozwijaniu uczuć wyższych, empatii, tolerancji, odrębności przekonań, znaczenia prawdziwego autorytetu;
- stanowi skuteczną przeciwwagę dla manipulacji w procesie wychowania;
- pogębia poczucie odpowiedzialności.

Korzyści wynikające ze stosowania tej metody

- uczy demokratycznych form współzycia;
- sprzyja kształtowaniu się postaw prospołecznych, gotowości do pracy dla innych ludzi;

**METODA WSPÓŁUDZIAŁU
UCZNIÓW
W ORGANIZOWANIU LEKCJI**

Korzyści:

- Pogłębienie przychylnych postaw wśród uczniów;
- Zmiana stosunku do nauki szkolnej;
- Zwiększenie aktywności i samodzielności w klasie.
- Wzrost spójności stosunków społecznych w klasie.

(M. Lebecki, *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2003, s. 197-218)

Niebezpieczeństwa grożące tej metodzie:

- nadużywanie współzawodnictwa jako formy aktywizacji działalności samorządnej;
- naliczanie się z możliwościami wychowanków; przestawianie się grupy działaczy w kilku; przerosł ingerencji ze strony wychowawcy; podejmowanie zbyt wielu zadań oraz zadawanie się doradztwami i czysto zewnętrznymi efektami działań samorządnych.

- włączenie do działalności całej struktury samorządu;
- stwarzanie klimatu ufającego i identyfikowanie się ze społecznością podporządkowaną samorządowi.

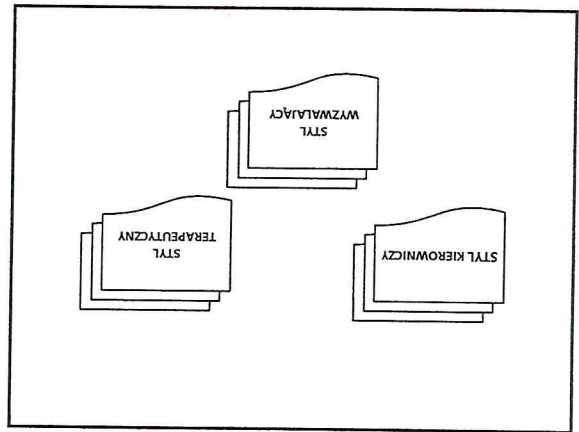

Style wychowawczego oddziaływania

- Style nauczania stanowią więc pewną koncepcję nauczania. To pewne wyobrażenie, czym powinno być i czym jest nauczanie, wyobrażenie istniejące w umyśle ludzkim.

STYL KIEROWNICZY

- przypisuje nauczycielowi rolę aktywnego szefa, którego obowiązkiem jest doprowadzić do nauczania się czegoś przez uczniów;
- charakterystyczne dla tego stylu są: dokładnie opracowane materiały programowe oraz badania nad efektywnością nauczania;
- styl kierowniczy podkreśla co robi nauczyciel.

STYL WYZWALAJĄCY

- wysuwa materiał na pierwsze miejsce;
- żeby uczyńić z uczniów krytycznych badaczy, jak wymaga tego np. natura nauczanej dziedziny, muszą oni widzieć, jak nauczyciel funkcjonuje w takiej roli;
- styl wyzwajający wymaga następujących przymiotów: konsekwencja, bezstronność, uczciwość, i takich cnót umysłu jak rozsądek, brak uprzedzeń i otwartość, szacunek dla dowodów, ciekawość, refleksyjność, rozumny sceptycyzm.

STYL TERAPeutyczny

- nauczyciel charakteryzuje się empatią, wspomaga rozwój osobniczy uczniów, ułatwia im osiągnięcie wyższych szczebli samorealizacji, zrozumienia siebie i akceptacji;
- nauczyciel traktuje uczniów jak ludzi, którzy potrzebą myśleć, mieć własne uzasadnione zdanie i przekonania;
- nauczyciel przyjmuje odpowiedzialność za pomaganie uczniowi w dokonywaniu wyborów.

„Wychowanie jest wymiarem pracy edukacyjnej a nie wyizolowanym zadaniem”
 a zatem
 „każdy nauczyciel jest wychowawcą w każdej chwili swojej pracy edukacyjnej”
 (Na podst. Rozporządzenia MEN z 15 lutego 1999 r. pisma z 19.08.1999)

Szkolny program wychowawczy

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
 -wykład 9-
 dr Alicja Kozubska
 Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

▪ Jego tworzenie wymaga czasu oraz zaangażowania wielu podmiotów życia szkolnego: nauczycieli, rodziców, uczniów, którzy spotykając się ze sobą - wypracowują wspólny model działania.

▪ Jest procesem, a nie tylko produktem lub planem;

SZKOLNY PROGRAM WYCHOWAWCZY (SPW)

- Konstytucja RP
- Ustawa o systemie oświaty
- Karta Nauczyciela
- Program polityki prorodzinnej państwa (17.11.1998)
- Konordat między Rzeczpospolitą Polską a Stołicą Apostolską
- Konwencja o Prawach Dziecka
- Europejska Karta Praw Człowieka
- Statut Szkoły

Podstawowe akty prawne uwzględniane przy tworzeniu SPW

- Program wychowawczy to uporządkowany opis celów i działań odnoszących się do funkcjonowania szkoły w aspekcie wychowania.
- Dokument ten oraz programy nauczania określają merytoryczną działalność szkoły.

(Rozporządzenie MEN z 15 lutego 1999)

- spisem nakazów i zakazów,
- receptą na dobre wychowanie,
- oderwaną częścią działalności szkoły,
- schematem czy formą zamkniętą.

- Program wychowawczy szkoły **nie jest więc:**
- „ściągą” przepisaną z dokumentu innego dyrektora,
  - dokumentem stworzonym przez jedną osobę,
  - dokumentem zawierającym tylko treści obligatoryjne dla wszystkich szkół,

---

■ zapis celów, pożądanych efektów oraz zadań wychowawczych,
 ■ zespół działań zmierzających do kształtowania uczniów zgodnie z przyjętym modelem absolwenta szkoły oraz normami i wartościami

Program wychowawczy szkoły to:

- zaplanowany cykl działań wychowawczych, zmierzających do osiągnięcia określonego celu,
- tworczą wizja pracy szkoły,

Napisany program wychowawczy szkoły nie zastąpi wychowania
 może pomóc:

- ukierunkować to, co chcielibyśmy zrobić w tym zakresie,
- utożsamiać uczestników procesu edukacyjnego - uczniów, nauczycieli, rodziców, środowisko lokalne - z tym, co jest ważne i potrzebne, skoordynować myślenie i wysiłek osób, dla których wychowanie jest ważne.

Zasada otwartości:

- w tworzeniu SPW uczestniczą podmioty działające w szkole, a ich oczekiwania i możliwości są uwzględniane,
- SPW jest zapisem otwartym, tzn. może być zmieniany i uzupełniany,
- SPW będzie uwzględniał bieżące sytuacje wychowawcze,
- przewidywany jest monitoring.

Podstawą w tworzeniu SPW powinny być zasady:

Zasada spójności jest realizowana przez:

- przyjęcie wspólnych dla wszystkich norm i wartości,
- nawiązanie w SPW do realiów szkoły, środowiska, zapewnienie „współbrzmienia” wszystkim programowym form działalności szkoły,
- nawiązywanie do konwencji Praw Dziecka.

- plan działań wychowawczych nauczycieli, rodziców, środowiska,
- zespół wartości, zasad, które szkoła chce przekazać uczniom,
- stwarzanie możliwości autoakracji ucznia.

W kontekście wyzwań współczesnego świata jako priorytetowe w wychowaniu należałoby uznać następujące obszary zagadnień:

EMOCJONALNOŚĆ,
ETYCZNOŚĆ,
OBYWATELSKOŚĆ,
ESTETYCZNOŚĆ,
DĄŻENIE DO SAMOROZWOJU

Podstawowymi ogólnymi pytaniami są:

Czym jest wychowanie: przystosowaniem, modelowaniem czy rozwojem?
Kogo i dla kogo mamy wychowywać?

- Zasada perspektywności ma nam przypominać, że:
- celem programu jest przygotowanie ucznia do przyszłości, do dorosłego życia,
- tworzony program jest planowaniem działań długofalowych,
- uwzględnia wiek i fazy rozwoju uczniów, obejmuje dany etap edukacji.

4. Wspólne przemyślenie celów wychowania i rozważania nad dotychczasowymi działaniami wychowawczymi.
 5. Projektowanie działań w oparciu o cele.
 6. Wyznaczenie priorytetów w szkole.
 7. Redagowanie dokumentu „Program wychowawczy szkoły”

Propozycja nr 2

1. Próba analizy i diagnozy sytuacji wychowawczej szkoły.
 2. Badanie oczekiwań podmiotów szkoły.
 3. Refleksja nad podmiotowym wychowaniem i nauczaniem.

Tworzenie szkolnego programu wychowawczego metodą projektów.
 Propozycja nr 1

1. Cel i spodziewane efekty
 2. Założenia
 3. Harmonogram działania oraz osoby odpowiedzialne
 4. Planowane koszty
 5. Sposób ewaluacji projektu

Bibliografia i zalecana literatura

- Simm M., Węgrzyn – Jonek E., *Budowanie szkolnego programu profilaktyki*. Kraków 2002
- Szymańska J., *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*. Warszawa 2002
- Galczak M., Zawadzka-Jetter E., Bojarska M., Paris M., *Jak konstruować program wychowawczy szkoły*. Kraków 2001
- Gogacz M., *Podstawy wychowania*, Niepokalanów 1993
- Adamski F., (red.), *Człowiek – edukacja – kultura*. Kraków 1993

-z drugiej strony:

- 1) Czy zaplanowane zadania wychowawcze są realizowane?
- 2) Czy w szkole istnieją sposoby rozpoznawania i rozwiązywania problemów wychowawczych?
- 3) Czy w szkole trudności wychowawcze są omawiane przez Radę Pedagogiczną?
- 4) Czy istnieją w szkole sposoby oceny realizacji zadań wychowawczych?

Bardzo ważnym momentem jest **diagnoza**.
Należy rozpoznać:

-z jednej strony:

- 1) Jakie są poglądy i postawy nauczycieli wobec wychowania?
- 2) Czy istnieją w szkole spójna koncepcja wychowania?
- 3) Czy istnieje forum dyskusji na tematy wychowania w szkole?

Nauczyciel mając własną wizję celów musi wziąć pod uwagę rzeczywiste potrzeby uczniów, po to, aby mogli się spotkać i zaakceptować.

Nie znając potrzeb lub nie licząc się z nimi często budujemy sobie tylko iluzję o skuteczności naszego oddziaływania.

Kompetencje nauczyciela
- refleksje o pełnieniu roli zawodowej

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 10-

dr Alija Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Rzeczywistość edukacyjna pokazuje, że mimo założeń i oczekiwań współczesnej pedagogiki i teorii wychowania występują rozbieżności między założeniami a realizowanymi celami edukacji.

Dominująca zbyt często atmosfera rywalizacji nie sprzyja budowaniu relacji międzyludzkich i opartych na współpracy, rozwoju empatii i postaw prospołecznych.

Osiągnięcie tych celów umożliwia im stosowanie **szesciu strategii:**

- ustali czego nauczyciel oczekuje od siebie,
- baw się dobrze,
- daj nauczycielowi to, na czym mu tak zależy,
- zmęcz się najmniej jak można,
- zmniejsz nudę, czyli urozmaćcaj sobie czas,
- unikaj kłopotów.

Jak wynika z badań J. Allena uczniowie kierują się głównie dwoma celami:

1) przyjemnie spędzić czas w miłym towarzystwie,

2) uzyskać dobre oceny.

Nauczenie typu X	Nauk na notatki uczniów Przygotowanie <i>handouts</i> (mat. opracowane przez n-ia zawierające zwięzłe przedstawienie poglądów w danej dziedzinie 1/lub punkt widzenia nauczyciela; również ankiety lub testy)	Podział ról na mistrza i słuchaczy Dominująca postawa n-ia partnerska.	Brak ścisłej kontroli czasu. Wykonywanie znużenia.	Motywacja zewnętrzna, lękowa	Karanie uczniów za niezależne myślenie	Zachęcanie do rywalizacji; Podkreślanie słabych stron uczniów	Niejasne kryteria oceny uczniów	Nauk na pamięciowe „wykucie”
Nauczenie typu Y								

Nauczenie typu X	Realizacja wymagań programowych bez uwzględniania możliwości ucznia	Niejasna dla uczniów struktura lekcji	Realizacja celów nauczyciela bez przetożenia ich na działania uczniów	Stosowanie jednej ulubionej lub najłatwiejszej metody nauczania	Jednobożowe prowadzenie lekcji	Utrudnianie uczniom aktywności.	Komunikacja jednostronna
Nauczenie typu Y	Realizacja wymagań programowych bez dostosowania do możliwości ucznia	Jasna dla uczniów struktura lekcji	Przetożenie celów nauczyciela na to, co konkretnie mają zrobić uczniowie	Dostosowywanie różnych metod nauczania do stylów ucznia się uczniów	Współprowadzenie lekcji przez uczniów	Zachęcanie uczniów do aktywności.	Komunikacja dwustronna

Przerysowując nieco (za Hanną Hamer), można powiedzieć, że nauczyciele realizują dwa modele nauczania/wychowania:

- model X
- model Y.

▪ Na każdym etapie swojej pracy zawodowej warto sobie zadać pytanie, w jaki z nich wpisuje się nasza działalność edukacyjna?

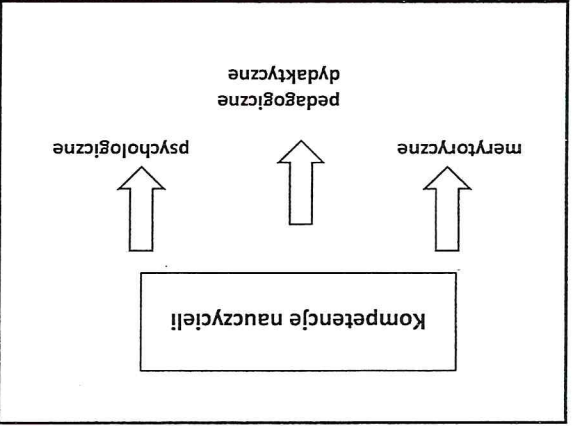

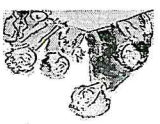

C. Gallowsy zwraca uwagę na to, że wszystkie cele edukacji szkolnej „...dotyczą tego, aby uczeń :

- **potrafił** coś zrobić (aspekt poznawczy lub psychomotoryczny),
- **jak i tego**, aby miał on **poczucie** (aspekt emocjonalny) **zdolności zrobienia tego.**

Wielu wspaniałych nauczycieli łączy elementy obu podejść, adekwatnie do sytuacji edukacyjnych, kierując się rzetelną wiedzą i refleksją nad własną praktyką pedagogiczną, a także uwzględniając niedoskonałości systemu oświaty.

Uczenie się nie rozpoczyna się dopiero w szkole.

Dlatego tak ważna jest:

- wszechstronna wiedza nauczyciela na temat etapów rozwoju człowieka, wpływu środowiska na rozwój dziecka,
- umiejętności współpracy z rodzicami i innymi nauczycielami oraz z szerszą społecznością środowiska wychowawczego,
- wszystkie umiejętności składające się na inteligencję emocjonalną

Nauczyciel-wychowawca powinien więc zadać sobie na początku swej drogi zawodowej nie tylko pytanie:

- Co mają wiedzieć/umieć moi uczniowie?

Ale również, a może przede wszystkim :

- Jacy mają być moi uczniowie?

Cele wychowawcze edukacji szkolnej obejmują:

- kształtowanie postaw,
- rozwijanie ideałów,
- rozwój motywów działania,
- systemu wartości.

➤ **Mit 1.** Dobry nauczyciel jest spokojny, zawsze zrównoważony, nie daje się wyprowadzić z równowagi. Nigdy nie traci swego wewnętrznego „chłodu”, nie daje się ponieść emocjom.

Należy zmierzyć się z mitami na temat idealnego nauczyciela, które wymagają od nauczycieli zaprzeczenia tego, że są zwykłymi ludźmi.

Przed wszystkim warto uświadomić sobie dlaczego pracuje się w szkole?

Czy jest się nauczycielem ponieważ:

- coś w życiu trzeba robić,
- jest to jakiś sposób na zarabianie na życie,
- jest to ciekawa praca,
- uczenie innych sprawia nam przyjemność,
- lubimy mieć kontakt z młodzieżą,
- jakieś inne powody.

Jak pisze Whitmore

„Nie chodzi o to, co robimy z dziećmi. Chodzi o to kim jesteśmy. Żadna najdoskonalsza metoda nauczania nie będzie wystarczająca, jeśli my – sami ze sobą nie jesteśmy „w domu”. Wszyscy jesteśmy uczniami, wszyscy się uczymy. Nauczyciel tylko wtedy może nauczać, jeśli potrafi również zakwestionować samego siebie. (...) Rozwiązanie leży w Tobie.”

(cyt. za K. Denek, *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Poznań-Toruń 1994, s.52)

➤ **Mit.2.** Dobry nauczyciel jest bezstronny i wolny od uprzedzeń. Rasa, zdolności, płęć uczniów nie ma dla niego żadnego znaczenia, wszyscy są równo traktowani.

➤ **Mit.3.** Dobry nauczyciel potrafi ukrywać swe uczucia przed uczniami i zawsze tak postępuje. (ten mit z młodych śmiejących się ludzi czyni nauczycieli jakby pozabawionych poczucia humoru, bez dystansu do siebie, przekonanych, że ujawnienie własnych uczuć doprowadzi do utraty kontroli nad klasą).

➤ **Mit.4.** Dobry nauczyciel w równym stopniu akceptuje swoich uczniów.
➤ **Mit.5.** Dobry nauczyciel uczy w atrakcyjnej atmosferze, pobudzającej do myślenia, a zarazem spokojnej i w sposób uporządkowany.

Cechy wymienione w mitach są pożądane, jednak:
 należy zachować równowagę i dążenia do ideału nie mylić z udawaniem ideału.

➤ Mit 7. Dobry nauczyciel zawsze zna odpowiedź na każde pytanie uczniów.
 ➤ Mit 8. Dobry nauczyciel wspomaga się wzajemnie, tworzą „jednolity front” wobec uczniów, niezależnie od swych osobistych przekonani czy uczuć.
 (T. Gordon, *Wychowanie bez porażek w szkole*, Warszawa 1995, ss.33-34)

➤ Mit 6. Dobry nauczyciel jest przede wszystkim konsekwentny. Ma niezmiennie usposobienie, nie ujawnia dobrych ani złych nastrojów, nie popełnia błędów.

Bibliografia i literatura zalecana:

- Plich T., *Pedagogika w poszukiwaniu swoich zadań i roli w budowaniu przyszłości*, w: T. Adamski, A.M. de Tchorzewski (red.): *Edukacja wobec dyktanda współczesności*, Kraków 1999
- de Tchorzewski A.M., *Dialog jako forma wspomagania w odkrywaniu wartości moralnych*, W: A.W. Janke (red.): *Pedagogiczna relacja rodzina-szkola. Dylematy czasu przemian*, Bydgoszcz 1995
- Denek K., *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Poznań-Toruń 1994
- Taraszkiewicz M., *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa 1996
- Janowska J., *Samookucjonalizacja w teorii i praktyce kształcenia nauczycieli*, Lublin 1998
- Gordon T., *Wychowanie bez porażek w szkole*, Warszawa 1995

- Strategie obronne (strategie przetwarzania) stosowane przez nauczycieli w szkole:**
- Dominacja
  - Socjalizacja
  - Fraternalizacja
  - Negocjacje
  - Nieobecność i wycofanie
  - Terapia zajęciowa
  - Rytuał i rutyna

- Naprawdę niekompetentny jest zaś nauczyciel, który:**
- nie wie, czego nie wie,
  - nie chce zapytać kogoś, kto wie,
  - boi się zapytać kogoś, kto wie,
  - jest przekonany, że wszystko wie i nie ma żadnych wątpliwości,
  - nie chce się rozwijać.

Obecnie proces wychowywania dzieci wydaje się być trudniejszy i bardziej skomplikowany. Proces ogólnego rozwoju dzieci przebiega w warunkach z wielu powodów bardzo złożonych. Niekiedy powodzą więc znane i dotychczas skuteczne sposoby oddziaływania, bowiem sytuacja pozaszkolna zmienia się zbyt szybko.

Klimat społeczny szkoły -
zakłócenia procesu edukacyjnego

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 11-
dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

- Strata czasu przeznaczonego na nauczanie.

- Agresywne zachowania nauczycieli wobec uczniów.

Skutki zakłóceń

- **Obciążenie emocjonalne.** Nauczyciele odnoszą wrażenie jakby uczyli "przeciw klasie", czasami może prowadzić do syndromu wypalenia zawodowego.

Pojęcie "zakłóceń" bywa różnie rozumiane, najczęściej są to:

1. Codzienne przypadki spowalniania procesu dydaktycznego.
2. Pasywna postawa uczniów: współpracują się nie układa; nie chcą brać udziału w lekcji.
3. Zakłócenia relacji między uczniami - wrogie stosunki między różnymi grupami uczniów.

• Znaczenie roli nauczyciela. Interesujący przebieg lekcji na pewno przeciwdziałałakłóceniom, ale nie musi być wystarczającym rozwiązaniem problemu, ponieważ: zadane treści nauczania nie wywołują stałego zainteresowania wszystkich uczniów; pewne partie materiału są konieczne, ale niestety mało ciekawe; nawet od najbardziej interesującej lekcji mogą odciągać uczniów rzeczy jeszcze ciekawsze, — czasami trzeba coś zgłębić zanim uzna się to za interesujące.

• Koncepcja zorientowana społecznie. Przyczynny zakłóceń upatruje się w ustroju społecznym, sądząc, że część uczniów nie potrafi sprostać wymaganiom szkoły .
• Objawienie instytucjonalne. Szkoła generuje zakłócenia z powodu własnych mankamentów i ograniczeń.

Uproszczenia w analizie przyczyn zakłóceń ładu i dyscypliny
• Perspektywa indywidualna. Gdy jest mowa o zakłóceniach nauczyciel najczęściej kojarzy to z „osobami, które zakłócają”, upatrując przyczyn w zakłóceniach ich rozwoju psychicznego, ich cechach osobowości lekceważąc kontekst tych zachowań.

Strategie radzenia sobie z klasą na co dzień

1. Zapobieganie przez aktywizację jak największej liczby uczniów.

Koncentracja nauczyciela na procesie nauczania oraz na sterowaniu procesem uczenia się, żeby pobudzić klasę do aktywności.

• Dyscyplina w klasie nie zależy od dyscyplinowania (zaprowadzania porządku), ale od „rzetelności pedagogicznej” (zarówno w dydaktyce, w stosowaniu odpowiednich metod, jak również w komunikacji werbalnej i niewerbalnej).

Powyzsze rozważania mieszają się w problematyce interwencji kooperacyjnej i zapobiegania.

Warto sobie stawiać następujące pytania:

- Co zrobić jeżeli...?
- Co my zrobimy, jeżeli...?
- Co mogę zrobić, żeby nie...?

---

2. Zapobieganie przez nadanie lekcji plynego przebiegu.
koncentracja nauczyciela na unikaniu powodowanych przez siebie zakłóceń właściwego procesu nauczania.

3. Zapobieganie przez ustalenie przejrzystych reguł gry.

koncentracja nauczyciela na oczekiwaniach pod adresem uczniów związanych z ich zachowaniem.

4. Zapobieganie za sprawą sygnałów wszechobecności i sygnałów powstrzymujących.
koncentracja nauczycieli na kontroli przestrzegania reguł gry przez uczniów.

Zapobieganie przez aktywizację jak największej liczby uczniów.
Zajmująca prezentacja:

- stosowanie różnorodnych metod nauczania, ilustrowanie treści przykładami z życia,
- odwolywanie się do osobistych doświadczeń; głos, mimika, gestykulacja, sposób poruszania się po sali.

Zapobieganie przez nadanie lekcji plynego przebiegu

Unikanie okresów oczekiwania:

- zadbać, by przechodzenie od jednej formy do drugiej nie zabierało za dużo czasu;
- wykonywanie czynności jednocześnie przez nauczyciela

Poztywne komentarze

Są one dodatkową nagrodą inspiującą do aktywności .

Pochwała powinna dotyczyć osobistych postępów ucznia, powinniśmy szczególnie uważać zwracać na wysiłek włożony w osiągnięcia, a nie zdolności.

Zachowanie bazujące na zadawaniu pytań:

- najpierw pytanie, a potem wskazanie osoby odpowiedzialnej; wybieranie ucznia - bez klucza, pauza na namysł.

Praca w grupach

uczniów uczniów kooperacyjnych form, powinni otrzymać wskazówki na czym ich praca ma polegać i jak powinni współpracować.

Zapobieganie przez ustalenie przejrzystych reguł gry

- reguł nie powinno być zbyt dużo;
- bytoby dobrze, gdyby wszyscy nauczyciele (szkoły, klasy) porozumieli się co do stosowanych przez siebie reguł;

Unikanie zakłóceń powodowanych przez samego siebie:

- ignorowanie błahych wydarzeń
- koncentrowanie się w swoich komentarzach, nie na zakłóceniach, ale na zadaniu;
- omawianie trudniejszych problemów z uczniami po zakończeniu lekcji;
- problemom z całą klasą poświęcanie odrębnych godzin.

- wyrażne sygnalizowanie początku lekcji i kolejnych jej fragmentów, a także rozpoczęcia zakończenia poszczególnych form aktywności uczniów;
- udzielanie jasnych instrukcji przy inicjowaniu nowych form aktywności;

Sygnaty werbalne:

- powinny się ograniczyć do krótkich, zwięzłych wypowiedzi;
- należy wypowiadać imię ucznia, który przekada;
- wydawać zwięzłe polecenia; przeskada;
- zwroty powinny być pozytywne, wypowiadane przyjaznym tonem;
- częste interwencje na początku współpracy – konsekwentne, bez odroczeń i bez wyjątków – co daje oczekiwane efekty.

Zapobieganie za sprawą sygnatów wszechobecności i sygnatów powstrzymujących

Sygnaty niewerbalne:

- ogarnianie wzrokiem całej klasy; przechadzenie się po klasie;
- rozmawiając z jednym z uczniów spoglądanie również na innych.
- tłumienie zakłóceń w zarodku – za pomocą odpowiedniego spojrzenia, miki, gestu.
- podchodzenie do uczniów, którzy przeskadają;

- trzeba je formułować tak, aby trafiły uczniom do przekonania, przedyskutować je z nimi;
- reguom należy nadawać pozytywny wydźwięk;
- reguły wprowadzamy na początku roku.

Bibliografia i literatura zalecana:
Nohring H. P., *Jak zachować porządek w klasie*, Gdańsk 2004
Maksymowicz E., Sobolewska Z., Werwicka M., *Wychowywać ucząc*, Warszawa 2006
Robertson J., *Jak zapewnić dyscyplinę, ład i uwagę w klasie*, Warszawa 1998
McCombs B. L., Pope J. E., *Uczeń trudny jak skłonić go do nauki*, Warszawa 1997
Dudzikowa M., (red.) *Nauczyciel – uczeń. Między przemocą a dialogiem obszary napięć i typy interakcji*, Kraków 1996

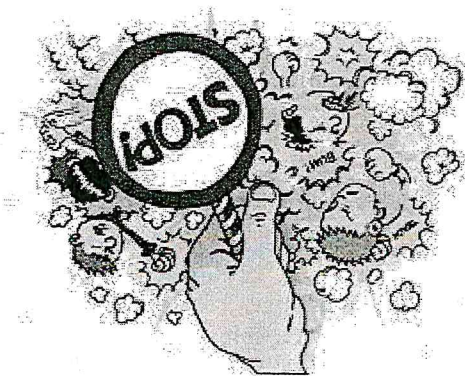

Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

dr Alicja Kozubska

**Podmiotowe czynniki interweniujące w proces
wychowania
Praca z uczniem sprawiającym trudności!
wychowawcze**

-wykład 12-

**PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI
ANDRAGOGIKI**

Wprowadzenie

Obecnie proces wychowywania dzieci wydaje się być trudniejszy i bardziej skomplikowany. Proces ogólnego rozwoju dzieci przebiega w warunkach z wielu powodów bardzo złożonych. Niekiedy zawodzą więc znane i dotychczas skuteczne sposoby oddziaływania, bowiem sytuacja pozaszkolna zmienia się zbyt szybko. Często, być może zbyt często, mówimy dziecku (uczeń) trudno. Lepiej byłoby gdybyśmy mówili o uczniach sprawniających trudności wychowawcze, bądź o pracy nauczyciela w sytuacji trudności wychowawczych. Dlaczego taka zmiana jest konieczna? Jeśli mówimy o uczniu trudnym, to uważamy, że to właśnie w nim tkwią wszelkie przyuczyny „zła” i to tylko jego trzeba i wystarczy zmienić. Takie myślenie i idące w ślad za nim działanie niestety nie przynoszą oczekiwanych efektów. Ten sam uczeń w sytuacji pozaszkolnej, w grupie przyjaciół, znajomych nie jest już dzieckiem trudnym, owi znajomi tak go nie odbierają. Czyli nie zawsze określenie uczeń, dziecko trudne jest uprąmownione. To dziecko, ten uczeń w **określonych sytuacjach** stwarza problemy rodzicom i nauczycielom. Zastanawiając się więc nad uczniami sprawniającymi trudności wychowawcze nie możemy analizować i próbować zmieniać jedynie uczenia, musimy analizować i zmieniać również kontekst, sytuację, w której owo złe zachowanie ma miejsce.

Ważne jest liczenie się z faktem, że sprawiane przez dzieci i młodzież trudności wychowawcze są najczęściej wynikiem sytuacji stwarzanych przez dorosłych. W praktyce oczekiwania dorosłych nie zawsze są zgodne z najnowszą wiedzą psychologiczną i pedagogiczną, z przyjętymi celami i zadaniami, czy z dobrem dziecka.

Zachowania problemowe uczenia, to takie, których nie może zaakceptować dany nauczyciel. Taka definicja ma pewną wartość praktyczną, trudno bowiem zaprzeczyć, że to co wydaje się problemem jednemu nauczycielowi, nie będzie problemem dla drugiego. Na przykład jeden nauczyciel toleruje rozмовy podczas pracy, inny wymaga zachowania ciszy. Jeden wymaga zgłaszania się przed odpowiedzią, innemu nie przeszkadza, że dzieci przekrzykują się w klasie. Prawdopodobnie znalazlibyśmy zachowania, które może nawet są generujące dla wszystkich, choć na pewno nie w tym samym stopniu.

Tak więc pierwszym krokiem w radzeniu sobie z tzw. trudnym zachowaniem ucznia jest dla nauczycieli przede wszystkim zadanie sobie pytania, dlaczego postrzegają to jako problem?

- Czy nie jest oznaką ich własnego braku poczucia bezpieczeństwa to, że próby okazania humoru przez uczniów traktują jako zagrożenie dla swojego autorytetu?
- Czy nie zdarzyło się, że przesadnie zareagowali na grupę, która miała tendencję do rozmów podczas zajęć?
- Czy nie ustanawiali nierealnych wymagań, a potem byli sfrustrowani i zli, gdy uczniom nie udało się im sprostać?
- Czy nie zapomnieli jak to jest być dzieckiem i siedzieć w klasie kilka godzin dziennie?
- Czy zawsze postrzegają przechadzanie się po klasie jako osobiste zagrożenie, a nie jako próbę ozywienia lekcji, zadziwienia kolegów czy odreagowania poprzedniej lekcji?

Należy więc przyjrzeć się swojemu zachowaniu, bo właśnie ono może leżeć u podstaw, lub pogłębiać występowanie problemu. Jeśli więc naprawdę chcemy dokonywać zmian i rozwiązywać problemy nie możemy uciekać od analizy swego zachowania, jeśli uciekamy – to należy zapytać dlaczego, bo przecież nie dlatego, że my jesteśmy idealni.

Klasyfikacja trudności wychowawczych

1. Trudności wynikające z zaniedbań wychowawczych oraz negatywnych oddziaływań środowiska rodzinnego
2. Trudności związane z niepowodzeniami szkolnymi (ale nie same niepowodzenia).
3. Trudności spowodowane błędami wychowawczymi, głównie w środowisku rodzinnym.
4. Trudności wynikające z nieprawidłowego funkcjonowania rodziny.
5. Trudności związane z psychofizycznym rozwojem :
  - przebyte choroby,
  - tzw. deficyty lub mikrodefekty rozwojowe
  - zaburzenia w sferze emocjonalnej- (nadpobudliwość lub zahamowanie).
6. Trudności wzrostu.

7. Trudności wyłamujące się w kontekście rozbieżności dążeń i oczekiwań dorosłych oraz dążeń i oczekiwań dzieci.

Zaburzenia zachowania ucznia

○ zaburzonym zachowaniu możemy mówić, gdy obserwujemy powtarzające się sztywne zachowania wychowanka, nieadekwatne do sytuacji, które uniemożliwiają adaptację do tych sytuacji. Dziecko nie korzysta z własnych doświadczeń, nie uczy się z nich. Sprawia wrażenie jakby nie rozumiało sytuacji, w której się znajduje i reaguje na nią silnym napięciem emocjonalnym. Nie potrafi zmienić swego zachowania, nie próbuje zmierzyć się z tym, co się dzieje.¹

Zaburzone zachowanie dotyczy trzech wymiarów psychiki dziecka:

1. Zaburzenia myśli (sądów, przekonań) na temat siebie, innych, otaczającej rzeczywistości.
2. Zaburzenia przejawianych emocji towarzyszących danym myślom (niewspółmierność ich siły i rodzaju).
3. Zaburzenia działania w danej sytuacji (np. wycofanie, autodesstrukcja).

Tabela 1. Obszary zaburzeń dziecka

Obszary zaburzonych zachowań	Przykładowe symptomy zaburzonych zachowań
Zaburzone relacje z rówieśnikami	<ul style="list-style-type: none"> • wycofanie się z kontaktów, • nierespektowanie wielu norm grupowych, • reagowanie odrzuceniem na próby nawiązania kontaktu, • brak współdziałania z rówieśnikami, • używanie przemocy fizycznej, werbalnej seksualnej w kontaktach z rówieśnikami, • zachowania dominujące, • poniżanie słabszych od siebie, • przyjmowanie destrukcyjnych dla siebie i innych ról społecznych, m.in. „kózioł ofiarny”, klasowy błązeń”.
Zaburzone relacje z dorosłymi	<ul style="list-style-type: none"> • stałe niewyrzazanie swoich potrzeb i złość w przypadku ich niezaspokojenia,

Oczywiście w szkole mamy do czynienia z dużą ilością sytuacji trudnych, których przyuczony nie mają związków z nauczycielem. To są uczniowie, które powodują problemy w szkole niezależnie od tego, jaki jest nauczyciel. Są to dzieci odrzucające powszechnie uznawane standardy zachowania, lub dające jasno do zrozumienia, że nie lubią przedmiotu lub nauczyciela, czy sposobu w jaki to wszystko jest zorganizowane nawet zanim to poznają. Wobec takich dzieci użyteczna jest **technika modyfikacji zachowań**. Jest ona stosowana z

<p>Inne symptomy zaburzeń</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przymus wykonywania takich czynności jak: skubanie palców, ogrzyzanie paznokci, potrząsanie rękami, nogami, natogowe kłamanie, • nadpobudliwość ruchowa, • przekazywanie zmyślonych informacji, tzw. niesamowite opowieści (uwaga: czasami w takich opowieściach ukryte są prawdziwe informacje o przemocy fizycznej, seksualnej, znęcaniu się czy skrajnym zaniedbaniu, • zachowania autoagresywne (okaleczanie się, sięganie po środki zmieniające świadomość).²
<p>Zaburzenia związane z podejściem do wykonywania zadań</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak reakcji na proste polecenia, mimo ich powtarzania, • zaburzenia koncentracji, • częste wagarzy, • niechęć do podejmowania działań, • permanentne nie odrabianie lekcji i nie przynoszenie książek, zeszytów.
<p>Zaburzona ekspresja emocji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zablokowanie ekspresji mimicznej, • reakcje emocjonalne niewspółmierne lub nieadekwatne do bodźców – płaczliwość, lękliwość, wesołkowatość, • reagowanie przerażeniem na kontakt fizyczny czy konieczność rozbiierania się (np. lekcje wychowania fizycznego, wizyta u lekarza), • permanentne używanie tonu głosu zawierającego pretensje, otwarta złość i wrogość wobec innych, płacze, krzyki.
	<ul style="list-style-type: none"> • zachowania prowokacyjne, mające na celu skupienie na sobie uwagi, • zachowania roszczeniowe – nadmierne domaganie się czegoś, co jest trudne lub niemożliwe do uzyskania w danej chwili • naruszanie granic przez kontakt nieadekwatny do zażyłości.

reaguje szerokim uśmiechem, parsknieniem lub rzutem oka na resztę klasy. polegają zawsze na przerwaniu lekcji i udzieleniu reprimendy, na która dziecko zazwyczaj nauczyciela. Chociaż za każdym razem może on używać innych słów, to same reakcje Często też możemy się zdziwić patrząc na prawą kolumnę, jak stereotypowe są reakcje nauczyciel wypisuje swoją rutynową na nie reakcję (czy czasami reakcję klasy).

Podczas wykorzystywania technik modyfikacji zachowania pierwszą strategią nauczyciela jest stworzenie listy tych elementów zachowania, które stwarzają problemy u danego dziecka. Obok tych elementów, które znane są jako zachowania celowe ucznia,

Na poziomie klasy oznacza to, że poszczególne elementy zachowania sprawiającego problemy, zidentyfikowane przez nauczyciela i stale się pojawiające są w jakiś sposób wzmacniane przez środowisko. To wzmacnianie powoduje zaś ich powtarzanie się. Bez niego złe zachowanie stopniowo zaniknie. Z kolei zachowanie pozytywne w ogóle nie jest wzmacniane, co może być przyczyną tego, że nie może się ono ustalić.

Techniki modyfikacji zachowań są oparte na modelu warunkowania sprawczego. Operują się na przekonaniu, że zachowanie, które jest wzmacniane czy nagradzane ma dużą szansę ponownego pojawienia się, podczas gdy zachowanie, które nie jest wzmacniane, będzie miało tendencję do zanikania.

- 1) pozwala nauczycielowi ważne zanalizować zachowanie ucznia
- 2) określić różne czynniki, które wydają się odpowiedzialne za podtrzymywanie takiego zachowania
- 3) sformułować strategię jego zmiany w pożądanym kierunku
- 4) monitorować te zmiany w trakcie ich pojawiania się.

Zalety techniki modyfikacji zachowań

powodzeniem w psychologii klinicznej i w szkołach specjalnych. Nie stanowi jednak panaceum na wszystkie kłopoty.

Patrząc na to w ten sposób, prawdopodobnie przekonamy się, iż- mimo że nie jest to zgodne z naszymi intencjami- to właśnie nasze reakcje służą właściwie jako wzmocnienie tego zachowania, które miały eliminować. To co miało być karą nie jest w ten sposób postregane przez dziecko.

Abby to zrozumieć musimy wziąć pod uwagę środowisko, z którego wywodzi się dziecko. Może pochodzić z domu gdzie we wczesnym okresie życia nauczyło się poprzez warunkowanie sprawcze, że jedynym sposobem zwrócenia na siebie uwagi innych jest zrobienie jak największego szumu.

Uwaga dorosłych wydaje się niezbędna dla dzieci nie tylko dlatego, że poprzez tę uwagę zyskują one zaspokojenie swoich potrzeb fizycznych, ale również dlatego, iż ta uwaga sprawia, że czują się ważne, liczą się jako ludzie, podnoszą swoją samoocenę.

Choć uwaga jaką uzyskują poprzez przeszkadzanie przeważnie jest uwagą zrodzoną ze złości, to jest ona dla nich bardziej akceptowalna (a zatem bardziej wzmacniająca) niż bycie ignorowanym. Poprzez takie wzmocnienie to zachowanie staje się częścią ich repertuaru zachowań.

Gdy takie dzieci rozpoczynają naukę w szkole, zauważają, że brak zdolności oznacza, że otrzymują mniejszą liczbę pochwał nauczycielskich i nagród niż dzieci z bardziej uprzywilejowanych domów, zdolniejsze. Nauczyciele mogą mieć trudności ze zrozumieniem desperackiej potrzeby akceptacji i pochwały odczuwanej przez trudne i sprawiąjące problemy dzieci. W ten sposób te dzieci są utwierdzone w przeszwiadczeniu, że jedynym sposobem uzyskania uwagi jest utrudnianie życia innym.

Trzeba podkreślić, że nie jest to działanie w pełni świadome. Podobnie jak całe warunkowanie może to się odbywać bez właściwej świadomości tego, co się naprawdę dzieje. Zatem zachowanie dziecka nie zawsze jest rozmyślną próbą stwarzania problemów nauczycielowi, rodzicom i innym dzieciom, ale może być warunkowane reakcją związaną z potrzebą pozyskiwania uwagi.

Takie zachowanie nazwane jest **zachowaniem zorientowanym na uzyskanie uwagi** i uznaje się je za jedną z głównych przyczyn problemów w klasie szkolnej.

Oczywiście zachowanie zorientowane na uzyskanie uwagi może u niektórych dzieci przybrać formy spokojne, ale pomimo to wciąż sprawiąjące problemy. Dziecko może

Dziecko na przykład może ciągle przeskadzać klasie, ponieważ interpretuje pracę w klasie jako zagrażającą i traktuje przeskadzanie jako jedyny sposób podtrzymania samooceny. Nauczyciel ocenia dziecko jako rozmyslnie przeskadzające i udziela mu nagany, ponieważ uważa to za jedyny sposób wpłynięcia na jego przyszłe zachowanie. Jeżeli nauczyciel mógłby pomóc dziecku w ponownej interpretacji natury i celu pracy w klasie (poprzez podkreślenie jej nie zagrażającego charakteru i ochronę samooceny dziecka), to

1. Zachowanie jest determinowane sposobem, w jaki jednostka interpretuje dana sytuację.
2. Często istnieje więcej niż jeden sposób dokonania takiej interpretacji.
3. Gdy interpretacja zostaje zmieniona, wtedy zmienia się zachowanie.
4. Zmiana zachowania wpływa następnie na postępowanie i zachowanie innych.

Podjęcie ekosystemowe jest określane kilkoma ważnymi założeniami.

Podkreśla ono badanie całego środowiska, w którym rozwija się zachowanie (kontekstu zachowania). Podjęcie to stosuje się do nauczycielskiego repertuaru umiejętności „wyprodukowanych” jest i „podtrzymywanych” przez zachowania dorosłych w ich życiu oraz przez resztę klasy.

Podjęcie ekobehawioralne / ekosystemowi

Problem może przybrać też inną postać, polegającą na poszukiwaniu raczej uwagi rówieśników niż nauczyciela. Uczniowie tacy mogą być raczej nie lubiani w klasie i mogą przejawiać się w formie nieposłuszeństwa nauczycielowi czy obrazania go. Problem może przybrać też inną postać, polegającą na poszukiwaniu raczej uwagi

Problem może przybrać też inną postać, polegającą na poszukiwaniu raczej uwagi nawet zaczynając przeskadzanie nauczycielowi w pracy z resztą klasy. nagradzania ich żądań nadzwyczajną uwagą, dzieci te stają się coraz bardziej nachalne, a ze dziecko potrzebuje uwagi nauczyciela. Często jednak nauczyciel odkrywa, że w wyniku mu potrzebna; może pozostawać po lekcjach, by oferować pomoc. Te działania są znakiem, podchodzić do nauczyciela w klasie czy stale prosić go o pomoc, gdy tak naprawdę nie jest

- 1) zainteresowanie klasy pracą, przydział zadań;
- 2) unikanie zmanierowania- sposob mówienia, gestykulacja irytujące lub budzące śmiech;
- 3) uczciwość- dotrzymanie słowa, konsekwencja, zachowanie proporcji między przevinieniem a utratą przywilejów;
- 4) poczucie humoru;
- 5) unikanie niepotrzebnych groźb - jeśli są konieczne powinny być adekwatne do wykroczenia, realistyczne i spełniane;
- 6) punktualność rozpoczęcia i zakończenia lekcji;
- 7) unikanie złości- brak opanowania prowokuje do „wyprobowania”;
- 8) unikanie nadmiernej poufałości, bowiem gdy nauczyciel zaczyna sięgać po władzę uczniowie czują się oszukani;
- 9) oferowanie okazji do wzięcia odpowiedzialności (wymaga zaufania);
- 10) skupianie uwagi- apele o spokoj skierowane do konkretnego ucznia, znajomość imion uczniów;
- 11) unikanie poniżania - bowiem obniża ono status ucznia w oczach klasy i prowadzi do zachowań zmierzających do jego odzyskania, unikanie sarkazmu;
- 12) bycie ważnym na to, co się w klasie dzieje, przemieszczanie się po klasie;

Zasady sprzyjające skutecznemu kierowaniu klasą

Opócz problemów z uczniami w wymiarze indywidualnym nauczyciele również mają **problemy z zachowaniem ładu i dyscypliny w klasie**. Oczywiście te dwa zagadnienia są ze sobą ściśle związane. Uczeń sprawiający trudności wychowawcze zawsze działa w jakimś kontekście, w relacji z pozostałymi uczniami i nauczycielem. Owa relacja z klasą mająca postać aplauzu dla jego zachowania lub powściągliwej, obojętnej reakcji czy też negacji ma dla nauczyciela ogromne znaczenie i stanowi istotny warunek możliwości poradzenia sobie z danym problemem. Dobre relacje z klasą pozwalają nam lepiej radzić sobie z trudnościami sprawnymi przez pojedynczych uczniów. I w tym sensie, oprócz wielu innych powodów, warto takie relacje budować.

zachowanie dziecka zmieni się bez potrzeby wprowadzania programu modyfikacji zachowania.

- 13) pewność siebie (nauczyciel zawsze dostaje od klasy to czego oczekuje);
 14) dobra organizacja (jasno sprecyzowane;
 15) obowiązki i oczekiwania, ponoszenie odpowiedzialności za ich niedopełnienie;
 16) okazywanie, że się lubi uczniów;
 17) refleksyjność;
 18) samokształcenie
- Howart R., Fisher P., *Jak pokonywać problemy behawioralne i emocjonalne u dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo K.E. LIBER, Warszawa 2005
- Babuch M., *Jak współpracować z rodzicami trudnych uczniów?* WSiP, Warszawa 2002
- Ridley D. S., Walther B., *Jak nauczyć dzieci odpowiedzialności*, GWP, Gdańsk 2005
- Noling H. P., *Jak zachować porządek w klasie*, GWP, Gdańsk 2004
- Maksymowicz E., Sobolewska Z., Werwicka M., *Wychowywać ucząc*. Warszawa 2006
- Robertson J., *Jak zapewnić dyscyplinę, ład i uwagę w klasie*. WSiP, Warszawa 1998

Bibliografia i literatura zalecana:

Następujące się zjawiska patologiczne, poczucie alienacji i osamotnienia, zagubienie w sferze wartości, odrzucenie norm i dotychczas uznawanych autorytetów przyczyniają się do osłabienia oddziaływań zarówno rodziny jak i szkoły.

Dlatego tak ważne jest, aby te dwa podstawowe środowiska wychowawcze dążyć do intensyfikacji swoich działań wspierających wzajemnie podejmując rzeczywistą współpracę.

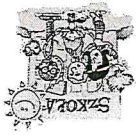

Współpraca rodziny i szkoły
doskonalenie form

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 13-

dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

■ Bezpośrednie kontakty, dialog i wymiana doświadczeń ograniczają wzajemne negatywne nastawienia, nieufność, ujemne skutki stereotypów w postrzeganiu siebie.

■ Kontakty umożliwiają wyjaśnienie nieporozumień, przez co przyczyniają się do podniesienia autorytetu rodziców i nauczycieli.

■ Umożliwia rodzicom uzyskanie bądź poszerzenie wiedzy i umiejętności pedagogicznych, psychologicznych i socjologicznych.

■ Dostarcza rodzicom informacji o funkcjonowaniu szkoły, o nauczycielach i wychowawcach w niej pracujących czy też o zachowaniu ich dzieci w szkole.

Korzyści ze współpracy:

■ Przyczynia się ona do pogłębienia wiedzy nauczycieli o uczniach, ich rodzinach, wypelnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej, napotykanym przez rodziców problemach.

Większa wiedza rodziców w wymienionych zakresach sprzyja wspieraniu pracy nauczycieli, a udział w ich tworzeniu i ogranicza postawy roszczeniowe.

■ Umożliwia większy udział rodziców w konstruowaniu programu wychowawczego szkoły, pewien wpływ na program nauczania, a także na ustalanie kryteriów uwzględnianych przy ocenianiu osiągnięć uczniów.

■ W trakcie współpracy następuje osłabienie nastawień dogmatycznych, zbliżenie społeczno-emocjonalne sprzyjające pojawianiu się postaw nacechowanych tolerancją, wyrozumiałością i wzajemną pomocniczością.

Poziomy współpracy rodziny i szkoły

- **partycypacja** (współdział, współpraca, współdziałanie, inspiracja),
- **przystosowanie** (akomodacja),
- **inercja** (bierność, obojętność),
- **opozycja** (odrzućenie, sprzeczność interesów, konflikt).

(s. Kawula)

- Dzięki współpracy możliwa jest wzajemna pomoc w sytuacjach, w których rodzina albo szkoła nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć napotykanym trudności.
- Przychylna się do humanizacji i demokratyzacji relacji edukacyjnych.
- Przychylna się do stwarzania właściwej atmosfery wychowawczej w szkole i w domu.

- Umożliwia nawiązanie relacji o charakterze osobowym, a nie tylko przedmiotowym.
- Sprzyja rozwijaniu tych umiejętności u uczniów, większej aktywności pozalekcyjnej i zaangażowaniu w życie klasy, szkoły, czyli ich uspołecznieniu.

• **Opozycja** – szkodliwe postawy wychowawcze części rodziców, które w wielu wypadkach graniczą wręcz ze zjawiskami patologii opiekuńczo-wychowawczej. To wyraźne opozycyjne nastawienie rodziców do zadań szkoły stanowi z reguły silną zaporę uniemożliwiającą rozwiązanie problemów na linii szkoła-dom.

• **Objętność** – rodzice nie chodzą na wszystkie zebrania. Inicjatywy wychowawcze od szkoły do rodziców, ale nie spotykają się z akceptacją, są ignorowane i niedostrzegane przez rodziców, nie powodują żadnego pozytywnego odzewu.

• **Partycypacja** - oznacza partnersko-inspiracyjną postawę rodziców wobec zadań szkoły.

• **Akomodacja** – polega na pozytywnym stosowaniu się rodziców do wymagań szkoły, ale jednocześnie ograniczają się oni wyjącznie do tych zachowań. Cechą jest jednakierunkowość inicjowania działań.

- Relacje nauczyciel-rodzic mają z reguły charakter asymetryczny. Nauczyciele sytuują się w roli ekspertów.
- Podmiotowość interakcji ma, szczególnie ze strony nauczycieli, wymiar głównie deklaratywny. Wzajemne relacje mają bardziej charakter rzeczowy niż osobowy.

- U każdej ze stron (bardziej jednak u rodziców) ujawniają się znaczące braki w zakresie świadomości pozytywnych skutków współdziałania, co oczywiście nie sprzyja podejmowaniu i podtrzymywaniu go.

Barierę współpracy:

- Współdziałanie ma głównie charakter nakazowo-administracyjny. Motywacja ze strony naznaczona przymusem wywołuje postawy defensywne.

• Nauczycielom jak i rodzicom brakuje kompetencji w zakresie prowadzenia poprawnej komunikacji, unikania a przede wszystkim rozwiązywania konfliktów.

• Znika z pola widzenia centralny podmiot jakim jest dziecko.

• Niekorzystne doświadczenia rodziców wyniesione ze szkoły, (na przykład w postaci przekonania, „ że z nauczycielem i tak się nie wygra”), przyczyniają się do przyjmowania biernej postawy, gotowości do wysłuchania bez próby podejmowania dyskusji.

• Nauczyciele z reguły boją się „rozprzeszczerzania się” rodziców w szkole, spodziewając się roszczeń, którym nie będą w stanie sprostać, a z którymi na pewno będą mieli wiele kłopotów.

Doskonalenie spotkań z rodzicami:

Przygotowanie do spotkania:

- Odpowiednio wczesne zawiadomienie rodziców o spotkaniu.
- Określenie celu spotkania.
- Przygotowanie dokumentacji dotyczącej ucznia.

Cele spotkania z rodzicami:

- nawiązanie i utrzymanie kontaktu z rodzicami;
- podzielenie się informacjami o dziecku;
- przygotowanie wspólnego planu rozwiązania problemu

Kreatorami jakości relacji rodzina – szkoła są głównie nauczyciele.

To oni ze względu na swój profesjonalizm powinni budować owe relacje.

Przekazywanie informacji:

- Najpierw mocne strony ucznia, dobre wiadomości.
- Wskazanie dziedzin wymagających poprawy w sposób konstruktywny.
- Stymulacja aktywności rodziców.

Nawiązanie i utrzymanie kontaktu z rodzicami:

Realizacja głównych celów spotkania.

- Pozytywna postawa.
- Używanie języka zrozumiałego dla rodziców.
- Aktywne słuchanie rodziców.
- Uczciwość i szczerość.
- Przyjazne zorganizowanie przestrzeni.

- Przygotowanie informacji o uczniu opartych o dokumentację.
- Sporządzenie wstępnej listy pytań do rodziców.
- Próba przewidzenia ewentualnych pytań rodziców oraz przygotowania odpowiedzi na nie.
- Dbatość o pozytywną atmosferę spotkania.

Blokady komunikacji w relacji nauczyciel-rodzic

- Nakazywanie, komenderowanie.
- Ostrzeżenie, groźba.
- Moralizowanie, głozenie kazań.
- Doradzenie, sugerowanie, proponowanie rozwiązań.

Przygotowanie wspólnego planu rozwiązania problemu:

- Krótke ogólne podsumowanie spotkania.
- Stymulacja udziału rodziców w rozwiązaniu problemu.
- Informacje zwrotne dla rodziców.
- Pozytywne zakończenie spotkania.

- Ostrożne udzielanie rad.
- Bardzo ważne jest podsumowanie spotkania, które powinno zawierać plan wspólnego rozwiązania problemu. Daje to rodzicom świadomość konkretnych możliwości pomocy dziecku.

Rozwiązywanie problemów - metoda bez porażek (T. Gordon)

- Określenie problemu
- Szukanie nowych rozwiązań
- Ocena rozwiązań
- Wybór najlepszego rozwiązania
- Wypracowanie sposobów jego realizacji
- Stwierdzenie jak wybrane rozwiązanie sprawdziło się w praktyce.

Czynniki ułatwiające komunikację:

- Słuchanie bierne, milczenie.
- Odpowiedzi potakujące.
- „Otwieracze”, zaproszenia do rozmowy.
- Aktywne słuchanie, wypowiedzi zwrotne.
- Komunikaty typu „ja”.

- Pouczanie, dostarczanie logicznych argumentów.
- Osądzenie, krytykowanie, potępienie.
- Interpretowanie, amatorska psychoanaliza.
- Wypytywanie, indagowanie.
- Uspokajanie, okazywanie współczucia.
- Sarkazm, dowcipkowanie.

Kozubska A., *Partnerzy edukacyjnych interakcji – między*
przemocą a współdziałaniem, w: Teoria i praktyka kształcenia
w dialogu i perspektywie, (red.) A. Karpiska, Białystok 2003,
Kozubska A., *Rodzice w zreformowanej szkole. Mity czy*
rzeczywistość?, w: Pedagogika rodziny na progu XXI wieku.
Rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań, (red.) A.W.Janke,
Toruń 2004
Kozubska A., *Współpraca rodziny i szkoły jako istotny element*
diagnozowania sytuacji wychowawczej ucznia, w: Zeszyty
Naukowe WSHS Tom VIII, Nauki Pedagogiczne, Włocławek
Sakowska J., *Szkola dla rodziców i wychowawców*. Warszawa
1999

Bibliografia i zalecana literatura:
Babuch M., *Jak współpracować z rodzicami „trudnych”*
uczniów? Warszawa 2002
Dzierżgowska I., *Rodzice w szkole*. Warszawa 1999
Gordon T., *Wychowanie bez porażek w szkole*. Warszawa 1995
Janke A.W., *Transformacja w stosunkach rodziny i szkoły na*
przełomie XX i XXI wieku. Bydgoszcz 2002
Janke A.W. (red.): *Pedagogiczna relacja rodzina-szkola. Dylematy*
czasu przemian. Bydgoszcz 1995
Janke A.W., Kawula S., *Integracja i syntonizacja w relacji rodzina –*
szkole. W: *Pedagogika rodziny*. S. Kawula, J. Bągiel, A.W.
Janke, Toruń 2000

Diagnostyka pedagogiczna - to teoria i praktyka diagnostowania działalności wychowawczej.
 Diagnoza oznacza „rozpoznanie badanego stanu rzeczy na podstawie zebranych objawów i znanych ogólnych prawidłowości przez przyporządkowanie ich typu oraz przez wyjaśnienie genezy tego stanu, określenie jego fazy obecnej i przewidywanego rozwoju”
 A. Kamiński

Diagnoza pedagogiczna

---

dr Alija Kozubska
 Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI

-wykład 14-

---

1. Opis – zestawienie danych empirycznych, co do których zachodzi ewentualność postępowania celowościowego.

2. Ocena – ustalenie i zastosowanie kryteriów, związanych z zebranymi danymi empirycznymi, pozwalających na określenie analizowanego stanu jako prawidłowego, nieprawidłowego lub częściowo prawidłowego

---

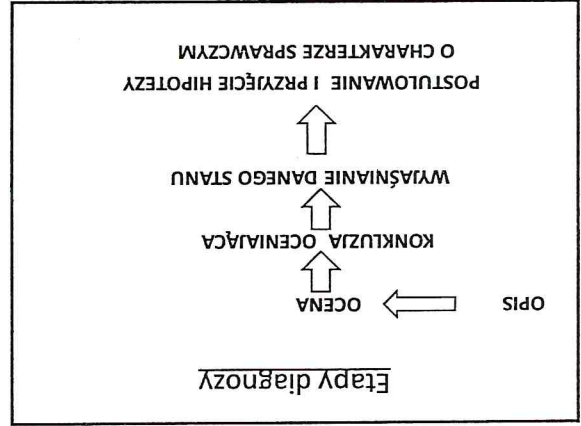

Specyfika diagnozy pedagogicznej

polega na tym, że ma ona nie tylko cel poznawczy, ale jest też niezbędnym elementem skutecznego działania pedagogicznego, czynności diagnostyczne i ich wyniki mają stanowić racjonalne przesłanki dla podjęcia decyzji dotyczących praktycznego działania wychowawczego

---

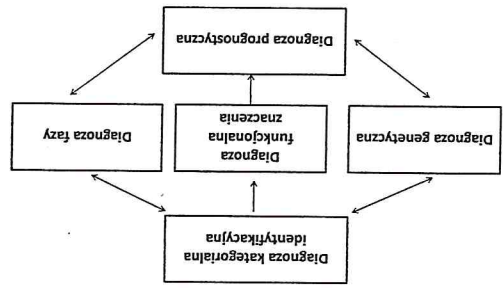

---

3. **Konkluzja** – stwierdzenie potrzeby lub braku potrzeby podjęcia postępowania celowościowego.
4. **Wyjaśnianie analizowanych stanów** – zobrazowanie tych stanów, które mają być realizowane, zreformowane lub usunięte.
5. **Postulowanie i przyjęcie hipotezy o charakterze sprawnym**- opracowanie projektu zmian

Schemat diagnozy pełnej

Diagnoza identyfikacyjna – identyfikuje badany stan rzeczy przez przyporządkowanie do jakiegoś gatunku albo typu zjawiska, określa/nazywa dany stan rzeczy, problem, zaburzenie.

Diagnoza genetyczna (kazuśna) – wyjaśnia obszar uwarunkowań badanego stanu rzeczy, dąży do ustalenia czynników przyczynowych i mechanizmów rozwoju problemu, zaburzenia, danego stanu.

Uwarunkowania procesu diagnostycznego

1. Czynniki podmiotowe (wiek, wykształcenie, wiedza, doświadczenie diagnosty)

2. Czynniki przedmiotowe (dotyczące zebranego materiału diagnostycznego)

Diagnoza prognostyczna - oznacza przewidywanie tego, jak badane zjawisko może lub powinno się rozwinąć, co odbywa się na podstawie wyprowadzenia wniosków z poprzednich etapów (diagnozy genetycznej, znaczeniowej i fazy).

W pedagogice podkreśla się potrzebę realizowania wszystkich diagnoz częściowych.

Diagnoza funkcjonalna (znaczenia) – określa rolę badanego zjawiska dla pewnego szerszego kompleksu zjawisk, całego układu, którego dotyczy.

Diagnoza fazy – wskazuje etap rozwoju stanu rzeczy podlegającego rozpoznaniu

---

**Kontakt diagnostyczny-
podstawowe wyznaczniki budowania kontaktu**

- Asymetria ról
- Asymetria komunikacji (diagnosta głównie słucha):
- Asymetria funkcji badania (respektowanie etycznej zasady kierowania się dobrem badane go)
- Samoobserwacja własnego postępowania w relacji z badanym

2. Zdolność do wykorzystania wiedzy w praktyce.

3. Podstawowe umiejętności obserwowania i prowadzenia rozmowy:

4. Umiejętność adekwatnego doboru metod i technik diagnostycznych i twórczego łączenia ich.

Dyspozycje konieczne diagnosty

1. Wiedza merytoryczna (dotycząca procesów myślenia, procesów emocjonalnych, rozwiązywania problemów, mechanizmów społecznego funkcjonowania jednostki, właściwości podstawowych środowisk wychowawczych).

ANDRAGOGIKA

Pochodzi z grecc. *aner*, (dopełn. *andros* – dzielniny, dorosły).
Inaczej pedagogika dorosłych; teoria oświaty i wychowania młodzieży pracującej i dorosłych.
(K. Wojciechowski, *Andragogika*, w: *Encyklopedia pedagogiczna*, (red.), W. Pomkało, Warszawa 1993, s. 25)

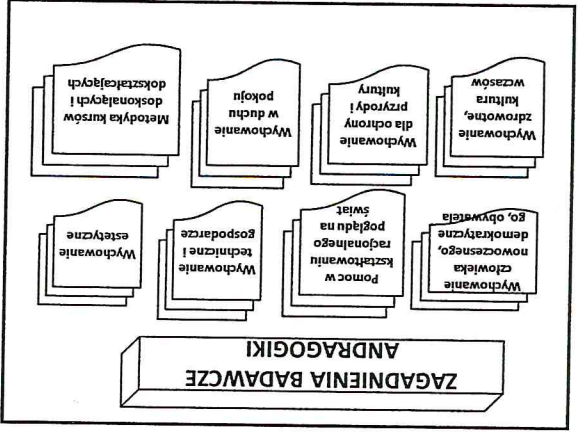
Andragogika jako interdyscyplinarna pedagogika.
Przedmiot, cele i zasady

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 15-

dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

Teoria nauczenia dorosłych:
 w ramach której prowadzi się badania nad metodami kształcenia ogólnego oraz zawodowego.

Teoria dorosłych:
 jej znaczenie wzrasta wraz z rozwojem cywilizacyjnym, nie spełnia już tylko funkcji wyrównującej deficyty kształcenia ogólnego i zawodowego, ale stanowi integralny element kształcenia permanentnego.

(Pedagogika: Leksykon, (red.) B. Milecki, B. Śliwerski, Warszawa 2000, 15-16)

Andragogika ogólna:
 analizuje kierunki i dotkły pedagogiczne oraz metodologię w zakresie oświaty dorosłych, bada i opisuje cel wychowania dorosłych, politykę oświatową, organizację instytucji oświatowych i kulturalnych.

Teoria wychowania dorosłych:
 zajmuje się opisem celów, treści, środowisk oraz pozostałych uwarunkowań procesów wychowania.

ZASADY WYCHOWANIA
DOROSŁYCH

1. Zasada powszechności wychowania, wymagań i starań wychowawczych nie tylko w instytucjach oświatowych, ale w rodzinie, zakładzie pracy i stowarzyszeniu, przy udziale każdego świątego i uspołecznionego człowieka.
2. Zasada związku z życiem, nakazuje liczyć się w wychowaniu z rzeczywistością i zaleca mieć wpływ na plan życiowy wychowanków.

3. Zasada wspierania pracy pozytywnej, gorliwej i sumiennej.
4. Zasada humanizmu i dobrego przykładu wychowawcy.
5. Zasada wspólnoty, a więc wychowanie do wspólnoty, przez wspólnotę, przez demokrację i samorząd.
6. Zasada dostrzegania jednostki w grupie.

7. Zasada kształtowania uczuć
8. Zasada racjonalnego poglądu na świat, zgodnie z którą to nauka współczesnie decyduje o stosunku człowieka do przyrody, społeczeństwa i kultury, (takie wartości jak: wolność, równość, braterstwo, sprawiedliwość społeczna, prawda, dobro i piękno).

Bibliografia i zalecana literatura:

Pedagogika. Leksykon. (red.) B. Miller, B. Śliwerski, B. Śliwerski, PWN, Warszawa 2000

Wojciechowski K., *Andragogika, w: Encyklopedia pedagogiczna*, (red.) W. Pomykało, Fundacja Innowacja, Warszawa 1993

Pótturzycki J., *Dydaktyka dorosłych*, WSiP, Warszawa 1991

Matiakiewicz A., Solarczyk-Szwec H., *Dorośli uczą się inaczej*, Wydawnictwo CKU, Toruń 2009

Pedagogika. Podręcznik akademicki, (red.) Z. Kwieciński, B. Śliwerski, PWN, Warszawa 2004

9. Zasada przewyższenia sprzeczności. Są one również źródłem postępu. Zasada ta wymaga wprowadzania wychowanków w sprawy trudne, konfliktowe ucząc rozwiązywania i przewyższenia.

10. Zasada samopoznania, samokrytyki i samowychowania, wymaga umiejętności poznania samego siebie, które jest istotnym czynnikiem samodoskonalenia i autorefleksji.

Edukacja dorosłych stanowi element edukacji
całozyciowej.
Edukacja dorosłych szybko reaguje na zmiany
polityczne, społeczne i ekonomiczne państwa.

Specyfika edukacji dorosłych,
zadania andragoga

dr Alicja Kozubska
Katedra Pedagogiki i Nauk o Rodzinie WSG

PEDAGOGIKA Z ELEMENTAMI ANDRAGOGIKI
-wykład 16-

➤ Dorosli różnią się ponadto:

- zainteresowaniami,
- doświadczeniami,
- celami,
- strategiami uczenia się
- szybkością uczenia się,
- poziomem świadomości.

➤ Każdy uczestnik procesu edukacji jest indywidualnością, ma odmienne:

- zdolności,
- umiejętności,
- możliwości przyswajania i przetwarzania wiedzy.

Sugestie do nauczania i uczenia się dorosłych
(Matakiewicz A., Solarczyk-Szwec H., Dorosli uczą się inaczej, Wydawnictwo CKU, Toruń 2009)

➤ Na efekty uczenia się dorosłych ma wpływ:

z jednej strony: pogarszający się stan zdrowia i energii, co utrudnia proces uczenia się;

z drugiej strony: czynnikiem kompensującym te trudnienia jest doświadczenie, nabyta wiedza i umiejętności, wypracowane strategie uczenia się.

- Brak zainteresowania nauką lub określonymi treściami.
- Złe nastawienie do uczenia się, często jako wynik uprzednich negatywnych doświadczeń.
- **Motywacja do nauki**, w Polsce najczęściej zewnętrzna, związana z kształceniem zawodowym.

Utrudnienia w organizowaniu procesu edukacji dorosłych

- Brak czasu – dorośli mają go mniej niż młodzież i muszą go dzielić często z rodziną i pracą zawodową. W związku z tym uczą się niesystematycznie, o nieodpowiedniej porze.
- **Odzwyczajenie się od uczenia się**, brak wprawy.

Specyfika edukacji dorosłych

- Inne relacje między uczącym się a uczniem
- Większa różnorodność form nauczania – uczenia się
- Większe zintegrowanie z potrzebami społecznymi
- Inny sposób oceniania
- Inna atmosfera nauki
- Inne motywacje i cele nauczania
- Inny sposób planowania procesu kształcenia. (za tamże, s. 54)

Mieczysław Marzec

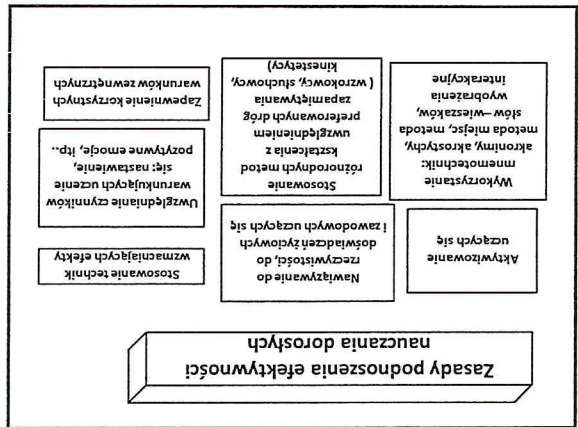
- **Nauczyciele szkolnej edukacji dorosłych:** nauczyciele szkół stacjonarnych (wieczorowych); szkół zaocznych (korespondencyjnych); szkół eksternistycznych, nauczyciele form przemianych.
- **Nauczyciele pozaszkolnej edukacji dorosłych.**

E. Anna Wesiołowska

(por. za tamże, s. 52-58)

Zróżnicowanie pracowników edukacji dorosłych

- Andragog – nauczyciel
- Andragog – animator
- Andragog organizator

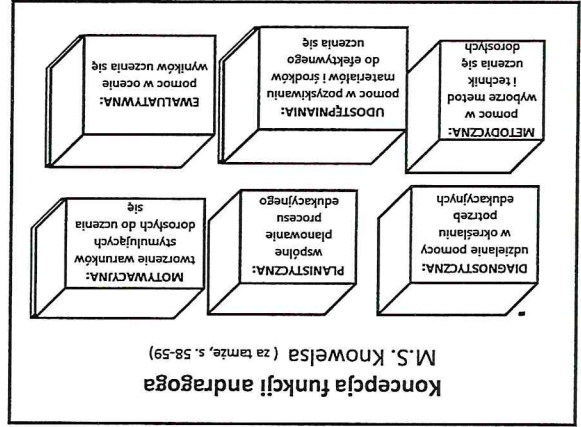

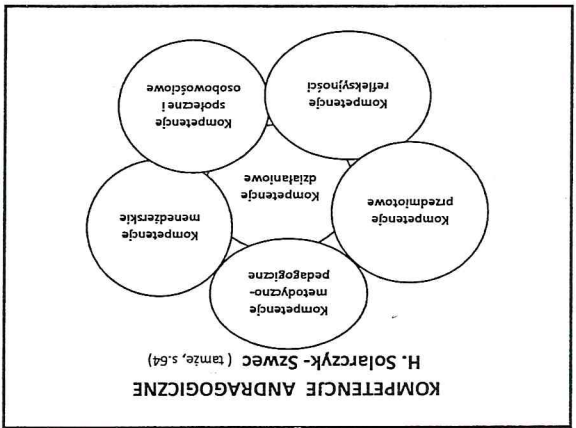
Tadeusz Aleksander

- Kierownicy placówek oświatowych i kultury, centrów kształcenia i doskonalenia, domów i ośrodków kultury, bibliotek, organizujących różne formy doskonalenia dorosłych.
- Instruktorzy prowadzący konkretną działalność edukacyjną i wychowawczą z dorosłymi.
- Organizatorzy i realizatorzy działalności kulturalno-oświatowej
- Działacze społeczni i wolontariusze w różnych instytucjach, placówkach oświaty i kultury dorosłych.

Pracownicy pozaszkolnej edukacji dorosłych:
A. E. Wesolowska

animatory oraz organizatorzy, trenerzy, tuторы, prelegenci, lektorzy, instruktorzy, bibliotekarze, konsultanci, autorzy, redaktorzy, recenzenci publikacji andragogicznych, pracownicy kulturalno-oświatowi

Bibliografia i zalecana literatura:
 Półturzycki J., *Dydaktyka dorosłych*, WSIF, Warszawa 1991
 Matkiewicz A., Solarczyk-Szwec H., *Dorośli uczą się inaczej*, Wydawnictwo CKU, Toruń 2009
 Wesolowska E. A., *Stan badań oświaty dorosłych w Polsce*, w: N. F. B. Greger, J. Półturzycki, E. A. Wesolowska (red.), *Szkoly wyższe a edukacja dorosłych*, Biblioteka Edukacji Dorosłych, t. 5, Toruń-Warszawa 1995
